

ZLECENIODAWCA:

GMINA WĄSEWO
ul. Zastawska 13
07 – 311 Wąsewo

WYKONAWCA:

„proEKO” Pracownia Ochrony Środowiska
Anna Serafin - Osowiecka
ul. Gen. J. Sowińskiego 28B/ 35
07 – 202 Wyszaków

**Program ochrony środowiska dla gminy Wąsewo
na lata 2012 – 2015,
z perspektywą na lata 2016 – 2019
(aktualizacja)**

grudzień, 2011 r.

SPIS TREŚCI:

Rozdział 1. Wprowadzenie	3
Rozdział 2. Cele i zakres Programu ochrony środowiska.....	3
Rozdział 3. Funkcje Programu ochrony środowiska oraz jego harmonogram czasowy	6
Rozdział 4. Metodyka opracowania Programu ochrony środowiska i jego główne uwarunkowania	7
Rozdział 4.1. Metodyka opracowania Programu	7
Rozdział 4.2. Uwarunkowania prawne opracowania i realizacji Programu	9
Rozdział 4.3. Uwarunkowania merytoryczne opracowania i realizacji Programu	11
Rozdział 5. Ogólna charakterystyka Gminy Wąsewo	22
Rozdział 5.1. Podstawowe dane o gminie.....	22
Rozdział 5.2. Infrastruktura techniczna	24
Rozdział 5.3. Jakość środowiska przyrodniczego	26
Rozdział 6.4. Ochrona przyrody	44
Rozdział 6.5. Źródła energii odnawialnej.....	47
Rozdział 6.6. Wnioski z diagnozy stanu	48
Rozdział 7. Cele polityki ekologicznej dla Gminy Wąsewo.....	50
Rozdział 7.1. Gminne limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska.....	54
Rozdział 7.2. Lista priorytetowych przedsięwzięć	55
Rozdział 8. Edukacja ekologiczna.....	58
Rozdział 9. Zarządzanie realizacją Programu	60
Rozdział 10. Aspekty finansowe realizacji Programu	66
Rozdział 11. Sposób kontroli oraz dokumentowania realizacji Programu	75
Rozdział 11.1. Opiniowanie projektu Programu.....	77
Rozdział 11.2. Raport z realizacji Programu	77
Rozdział 11.3. Weryfikacja i aktualizacja Programu.....	78
Rozdział 11.4. Monitoring realizacji Programu	78
Rozdział 12. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo.....	82
Spis tabel i wykresów.....	84

Rozdział 1. Wprowadzenie

Ochrona środowiska naturalnego jest obowiązkiem władz publicznych i obywateli. Władze administracyjne powinny zapewnić, poprzez politykę zrównoważonego rozwoju, bezpieczeństwo ekologiczne i dostęp do zasobów nieuszczerplonych współczesnemu i przyszłemu pokoleniu. Obowiązek ten jest zapisany w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku*. Uszczegółowienie zapisów Konstytucji stanowią akty prawne o samorządzie terytorialnym wskazując, że gmina wykonuje określone ustawami zadania publiczne, w tym między innymi zadania z zakresu ochrony przyrody i środowiska. W pełni szanując zasadę zrównoważonego rozwoju, należy szukać takich kierunków rozwoju, które doprowadzą do ograniczania emisji, poszanowania energii i zasobów wodnych oraz materiałochłonności, poprawy jakości środowiska przyrodniczego, wzmocnienia struktur ekologicznych, rozwijania aktywności obywatelskiej i świadomości ekologicznej społeczeństwa. Polskie przepisy z zakresu ochrony środowiska przewidują tworzenie kilku różnych typów dokumentów strategicznych mających wpływ na los obecnych i przyszłych pokoleń. Takimi dokumentami są lub mają być: polityka ekologiczna, program ochrony środowiska oraz plan gospodarki odpadami.

Zgodnie z zapisami *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) organ wykonawczy gminy zobowiązany jest do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska, obejmującego 4 lata z perspektywą na kolejne 4 lata. W przypadku gminy Wąsewo poniższy *Program ochrony środowiska* stanowi aktualizację dokumentu przyjętego Uchwałą Rady Gminy Wąsewo Nr XXIV/102/05 z dnia 29 grudnia 2005 r. (*Program ochrony środowiska Gminy Wąsewo na lata 2005 – 2012*).

Rozdział 2. Cele i zakres Programu ochrony środowiska

Głównym celem *Programu ochrony środowiska dla Gminy Wąsewo*, stanowiącego podstawę realizacji strategicznych działań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami oraz będącego źródłem informacji o przyrodniczych uwarunkowaniach gminy, jest więc wdrożenie polityki ekologicznej państwa na poziomie lokalnym. Ponadto celem *Programu* jest rozpoznanie stanu istniejącego i przedstawienie propozycji zadań niezbędnych do kompleksowego rozwiązania problemów ochrony środowiska (zadania te w większości stanowią zadania własne gminy) oraz wyznaczenie hierarchii ważności poszczególnych inwestycji.

Biorąc powyższe pod uwagę niniejszy *Program ochrony środowiska dla Gminy Wąsewo* jest zgodny z następującymi dokumentami:

- *Polityką Ekologiczną Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016* ¹,
 - *Strategią Rozwoju Kraju 2007 – 2015* ²,
 - *Programem ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r.* ³,
 - *Programem zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020* ⁴,
 - *Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020* ⁵,
 - *Programem Możliwości Wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Mazowieckiego* ⁶,
 - *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* ⁷,
- a także *Programem ochrony środowiska dla powiatu ostrowskiego na lata 2011 – 2014, z perspektywą do 2018* (lipiec 2011 r.).

Ponadto niniejszy *Program* w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- **zasada zrównoważonego rozwoju** – czyli takiego rozwoju społeczno – gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń
- **zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach: sprawiedliwości międzypokoleniowej, sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej oraz równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,**
- **zasada przeczności** – czyli przewidywania i podejmowania działań wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania, a nie wtedy, gdy istnieje już pełne naukowe potwierdzenie. Związana z nią jest zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska, która zakłada, że stosowanie zasady prewencji i przeczności powinno być ukierunkowane na wysoki i bezpieczny dla zdrowia ludzkiego poziom ochrony środowiska,
- **zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska** – zakłada, że stosowanie zasad prewencji i przeczności powinno być ukierunkowane na wysoki i bezpieczny dla zdrowia ludzkiego poziom ochrony środowiska,
- **zasada prewencji** – zakładająca, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska powinno być podejmowane na etapie planowania i realizacji

¹ www.mos.gov.pl

² Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 27 czerwca 2006 r.

³ Uchwała nr 19/ 07 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 lutego 2007 r. (aktualizacja)

⁴ Uchwała nr 18/ 07 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 lutego 2007 r.

⁵ Uchwała nr 78/ 06 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 29 maja 2006 r. (aktualizacja)

⁶ Uchwała nr 208/ 06 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 9 października 2006 r.

⁷ Uchwała nr 65/ 04 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 czerwca 2004 r.

przedsięwzięć w oparciu o posiadaną wiedzę, wdrożone procedury ocen oddziaływania na środowisko oraz monitorowanie prowadzonych przedsięwzięć. Oznacza to w szczególności:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
 - recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
 - zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń (tzw. IPPC),
 - wprowadzanie prośrodowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnymi światowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji, itp.
- **zasada „zanieczyszczający” płaci** – odnosząca się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko, a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych,
- **zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi** – oznaczająca uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi,
- **zasada regionalizacji** – istotna przy konstruowaniu i stosowaniu narzędzi polityki ekologicznej, gdyż oznacza rozszerzenie uprawnień dla samorządu terytorialnego i wojewodów do ustalania regionalnych opłat, normatywów, ulg i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych. Odnosi się to w szczególności do trzech rodzajów obszarów:
- obszarów silnie przekształconych i zdegradowanych lub zagrożonych degradacją,
 - obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (z przewagą funkcji ochronnych, naukowych i rekreacyjnych oraz znaczącą rolą leśnictwa i ekologicznego rolnictwa),
 - obszarów pośrednich (z przewagą intensywnego rolnictwa i umiarkowanie rozwijanego przemysłu, przede wszystkim przetwórczego),
- **zasada uspołecznienia polityki ekologicznej** – realizowana poprzez stworzenie instytucjonalnych, prawnych i materialnych warunków do udziału obywateli, grup

- społecznych i organizacji pozarządowych w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości i wrażliwości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska,
- **zasada subsydiarności** – wynika m.in. z Traktatu o Unii Europejskiej i oznacza, że Unia podejmuje działania nie należące do jej kompetencji, gdy cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte poprzez państwo członkowskie. Będzie to oznaczało przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany,
 - **zasada klauzul zabezpieczających** – umożliwia państwom członkowskim stosowanie w uzasadnionych przypadkach ostrzejszych środków w porównaniu z wymaganiami wspólnotowego prawa ekologicznego. Zasada ta umożliwi realizację wyżej wymienionej zasady regionalizacji oraz stosowanie adekwatnych instrumentów prawnych i ekonomicznych na obszarach silnie przekształconych i zdegradowanych,
 - **zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej** – odnosi się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska a następnie do oceny osiągniętych wyników. Oznacza potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

Swoim zakresem poniższy *Program* obejmuje: aktualną sytuację społeczno – gospodarczą i ekologiczną gminy Wąsewo, zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju, cele ekologiczne, a także sposoby kontroli i dokumentowania wdrażania *Programu* oraz finansowe aspekty jego realizacji.

Rozdział 3. Funkcje Programu ochrony środowiska oraz jego harmonogram czasowy

- Główne funkcje *Programu ochrony środowiska dla Gminy Wąsewo* to:
- realizacja polityki ekologicznej państwa na obszarze gminy,
 - strategiczne zarządzanie gminą w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
 - wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
 - przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,

- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy konstruowaniu budżetu gminy,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, w art. 14 ust. 2 określa, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata, oraz że przewiduje się w niej działania w perspektywie obejmującej kolejne cztery lata. Ze względu na czas opracowania niniejsza aktualizacja *Programu ochrony środowiska dla Gminy Wąsewo* w ograniczonym stopniu uwzględnia czasokresy realizacji dokumentów, tj. *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem lat 2013 – 2016* oraz *Program ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r.* Poniższy dokument uwzględnia natomiast czasookresy określone w *Programie ochrony środowiska dla powiatu ostrowskiego na lata 2011 – 2014, z perspektywą do 2018.* Niniejszy Program zawiera cele dla dwóch etapów:

- cele krótkoterminowe – realizowane w latach 2012 – 2015,
- cele długoterminowe – realizowane do roku 2019.

W ramach każdego celu długoterminowego przyjęte zostały cele szczegółowe – krótkoterminowe, których realizację zakłada się na najbliższe cztery lata. Planowane zadania będą wykonywane w całym czasookresie obowiązywania *Programu*. Przy czym do każdego zadania zostały określone indywidualnie terminy realizacji.

Ocena i weryfikacja realizacji zadań *Programu* dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od przyjęcia *Programu*, stwarzając możliwości jego weryfikacji i aktualizacji.

Rozdział 4. Metodyka opracowania Programu ochrony środowiska i jego główne uwarunkowania

Rozdział 4.1. Metodyka opracowania Programu

Z ustawowych zapisów dotyczących programów ochrony środowiska wynika kilka ich atrybutów. Programy ochrony środowiska są:

- *obligatoryjne* – ustawodawca wprowadza obowiązek ich wykonania dla każdej jednostki samorządowej,
- *strategiczne* – mają charakter dokumentów strategicznych i jako takie powinny być przygotowywane według odpowiedniej metodyki,

- *spójne* – dokumenty niższego szczebla wpisują się w dokumenty szczebla wyższego, a wszystkie powinny służyć realizacji *Polityki ekologicznej państwa*,
- *lokalne* – realizują *Politykę ekologiczną państwa*, powinny brać pod uwagę specyfikę i problemy środowiska danego regionu.

Program ochrony środowiska dla Gminy Wąsewo na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016 – 2019, opracowany został w oparciu o metodologię planowania strategicznego. Główne działania zmierzające w kierunku opracowania niniejszego *Programu* to:

- diagnoza stanu środowiska przyrodniczego wraz z jego oceną,
- analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń metodą analizy SWOT,
- określenie środowiska zewnętrznego – scharakteryzowanie uwarunkowań realizacyjnych *Programu* w zakresie rozwiązań prawno – instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- definiowanie priorytetów ochrony środowiska,
- konkretyzację priorytetów poprzez sformułowania listy zadań,
- opracowanie systemu monitorowania *Programu*.

Główna koncepcja *Programu* oparta została o zapisy:

- 1) *ustawy – Prawo ochrony środowiska* (tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) – definiującej ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb gmin (art. 14 ust.1),
- 2) *Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r.*,
- 3) *Programu ochrony środowiska dla powiatu ostrowskiego na lata 2011 – 2014, z perspektywą do 2018*,
- 4) *Wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym*, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki co do zawartości programów. W gminnym programie powinny być uwzględnione:
 - *zadania własne gminy* tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
 - *zadania koordynowane*, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym.

Ponadto podczas opracowania niniejszego dokumentu korzystano ze wskazówek zawartych w następujących publikacjach merytorycznych:

1. A. Bernaciak, M. Spychała, *Programowanie ochrony środowiska w gminie*, Wydawnictwo SORUS, Poznań 2007 r.
2. K. Giordano, *Planowanie zrównoważonego rozwoju gminy w praktyce*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005 r.
3. M. Kistowski, W. Staszek, *Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska*, Pomorski Urząd Wojewódzki, Gdańsk 1999 r.
4. T. Borys, *Jak budować program ekorozwoju – poradnik dla gmin i organizacji pozarządowych. Agenda 21, tom 1 oraz tom IV*, Warszawa – Jelenia Góra 1998 r.

Źródłem danych koniecznych do sporządzenia *Programu* były:

- materiały opisowe i dane liczbowe będące w posiadaniu Urzędu Gminy Wąsewo,
- dane statystyczne pochodzące z opracowań Głównego Urzędu Statystycznego,
- raporty Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie,
- prace instytutów i placówek naukowo badawczych z zakresu ochrony środowiska,
- literatura i prasa fachowa,
- dostępne materiały dotyczące ochrony i kształtowania środowiska w gminie oraz w powiecie ostrowskim i województwie mazowieckim,
- obserwacje własne w terenie.

Rozdział 4.2. Uwarunkowania prawne opracowania i realizacji Programu

Podstawę prawną sporządzenia *Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo na lata 2009 – 2016* stanowią następujące akty prawne:

- 1) *ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- 2) *Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw* (Dz. U. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.),
- 3) *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.).

Ponadto niniejszy *Program* oparto o zapisy następujących aktów prawnych:

- 1) *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.),

- 2) *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.),
 - 3) *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
 - 4) *Ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne* (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.),
 - 5) *Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków* (Dz. U. Nr 72, poz. 747 późn. zm.),
 - 6) *Ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych* (Dz. U. Nr 63, poz. 638, z późn. zm.),
 - 7) *Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach* (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 z późn. zm.),
 - 8) *Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt* (Dz. U. Nr 111, poz. 724 z późn. zm.),
 - 9) *Ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (Dz. U. Nr 132, poz. 622 z późn. zm.)
 - 10) *Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach* (tekst jedn. Dz. U. 2000 r. Nr 56, poz. 679 z późn. zm.),
- oraz aktów wykonawczych do powyższych ustaw.

Niniejszy *Program ochrony środowiska* uwzględnia także uwarunkowania wynikające z międzynarodowych, krajowych i wojewódzkich dokumentów, polityki i programów, a w szczególności z:

- 1) *Strategii zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001)*
- 2) *Dyrektyw Unii Europejskiej, tj.:*
 - *ramowej dyrektywy wodnej 2000/60/WE*
 - *ramowej dyrektywy oceny jakości powietrza i zarządzania jakością powietrza 96/62/WE*
 - *dyrektywy 99/31/WE dotyczącej składowania odpadów*
 - *dyrektywy 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. ptasia)*
 - *dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. siedliskowej)*
- 4) *Programu ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r. (aktualizacja, 2007),*
- 5) *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015 (aktualizacja, 2007),*
- 6) *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja, 2006),*

- 7) *Programu zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (2007),*
- 8) *Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego (2008),*
- 9) *Strategii Rozwoju Kraju 2007 – 2015 (2006),*
- 10) *Programu Możliwości Wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Mazowieckiego (2006),*
- 11) *Zaktualizowanej koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju (2005),*
- 12) *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (2004),*
- 13) *Krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania bioróżnorodności biologicznej wraz z programem działań (2003),*
- 14) *Krajowego programu zwiększania lesistości (aktualizacja, 2003),*
- 15) *Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (2003),*
- 16) *Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2013 – 2016 (2008),*
- 17) *Długookresowej strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju – Polska 2025 (2000),*
- 18) *Narodowej strategii edukacji ekologicznej (1998),*
- 19) *Polityki leśnej państwa (1996).*

Rozdział 4.3. Uwarunkowania merytoryczne opracowania i realizacji Programu

Merytoryczną podstawę opracowania, a następnie wdrażania *Programu ochrony środowiska dla Gminy Wąsewo* stanowią *Polityka ekologiczna państwa* oraz programy ochrony środowiska wyższego rzędu.

Głównym celem polityki ekologicznej państwa jest, przyjęta w Konstytucji RP, zasada zrównoważonego rozwoju. Zasada ta oznacza przyjęcie modelu rozwoju, w którym zaspokajanie bieżących potrzeb społecznych oraz potrzeb przyszłych pokoleń będzie traktowane równoprawnie i będzie udziałem wszystkich grup społecznych, a racje społeczne, ekonomiczne i ekologiczne traktować należy równorzędnie.

Cele i zasady realizacji polityki państwa w zakresie ochrony środowiska sprecyzowano w *Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2013 – 2016*. Wśród najważniejszych celów, określonych do 2016 r., wymienić należy:

- zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym), wraz z umożliwieniem

- zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną,
- dalsze prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego. Oznacza to rozwijanie idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej,
 - racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej. Naczelnym zadaniem jest dążenie do maksymalnej oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniem,
 - rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego,
 - przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne,
 - ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalni,
 - eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalni,
 - wzmocnienie ochrony niezagospodarowanych złóż kopalni w procesie planowania przestrzennego,
 - całkowita likwidacja emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski,
 - znaczne zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
 - eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
 - pełne zorganizowanie krajowego systemu zbierania wraków samochodów i demontaż pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Na dzień sporządzenia niniejszego *Programu* podstawowym dokumentem strategicznym na poziomie krajowym, który określa cele do osiągnięcia w obszarze rozwoju społeczno – gospodarczego oraz warunki, które powinny zapewnić ten rozwój jest *Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015*.

Powyższa *Strategia* sporządzona została zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, czyli równorzędnego uwzględniania rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Celem *Strategii*, która uwzględnia też cele Unii Europejskiej w zakresie zrównoważonego rozwoju, jest polepszenie jakości życia mieszkańców Polski. Jednym z pięciu priorytetów *Strategii* jest poprawa infrastruktury technicznej i

społecznej. W ramach tego priorytetu wskazuje się na konieczność realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska służących ochronie zasobów wodnych, poprawie czystości wód i powietrza, zapewniających oszczędność energii i zabezpieczających przed katastrofami naturalnymi. Ujęte w *Strategii* cele pozwolą na efektywne wykorzystanie funduszy krajowych oraz unijnych. *Strategia* jest źródłem odniesienia dla innych strategii i programów krajowych, regionalnych i lokalnych.

Priorytety, obszary i system wdrażania funduszy unijnych takich jak: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności na lata 2007 – 2013 określa *Narodowa Strategia Spójności 2007 – 2013*.

Cel strategiczny NSS to zapewnienie warunków do wzrostu konkurencyjności gospodarki. Realizacja NSS odbywa się poprzez Programy Operacyjne (zarządzane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) i szesnaście Regionalnych Programów Operacyjnych (zarządzanych przez zarządy województw). Wśród Programów Operacyjnych wyróżnia się m.in. *PO Infrastruktura i Środowisko*, którego celem jest wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionów Polski poprzez rozwój infrastruktury przy uwzględnieniu zasad ochrony środowiska, zdrowia społeczeństwa, zachowania tożsamości kulturowej i rozwoju spójności terytorialnej. W *PO Infrastruktura i Środowisko* określono osiem priorytetów, związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska:

- 1) Gospodarka wodno – ściekowa
- 2) Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi
- 3) Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- 4) Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska
- 5) Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych
- 6) Transport przyjazny środowisku
- 7) Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe
- 8) Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku.

Na poziomie województwa dokumentem nadrzędnym wytyczającym cele i kierunki działań m. in. w zakresie polityki ekologicznej (ochrony środowiska) jest *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020*. Cele sformułowane w *Strategii* zostały zaadaptowane dla potrzeb wojewódzkiego programu ochrony środowiska. Zachowany jest więc ścisły związek *Strategii* z *Programem ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego*, który stanowi rozwinięcie *Strategii rozwoju województwa* w odniesieniu do ochrony środowiska. Poniższe cele określone w *Strategii* są jednocześnie celami głównymi polityki ekologicznej województwa, wynikającymi z polityki ekologicznej państwa, ujętymi w *Programie ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego*:

- 1) zmniejszanie zanieczyszczeń środowiska,

- 2) zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii oraz rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej,
- 3) utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych,
- 4) zwiększenie lesistości i ochrona lasów,
- 5) poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego,
- 6) podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej.

Zagadnienia ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego uwzględnia także *Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, według którego priorytetowymi kierunkami polityki przestrzennej jest poprawa warunków funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Odnoszą się one do dwóch sfer jakości środowiska: *ochrony walorów przyrodniczych oraz poprawy standardów środowiska*.

Ochrona walorów przyrodniczych realizowana jest poprzez stworzenie spójnego systemu obszarów chronionych (w drodze zwiększenia ich powierzchni) obejmującego:

- wzmocnienie ochrony unikatowych dolin rzecznych i ich otoczenia,
- zapewnienie ciągłości powiązań przyrodniczych (korytarze ekologiczne regionalne i ponadregionalne),
- objęcie ochroną obszarów wodno-błotnych, stanowiących siedliska szczególnie ważne dla zachowania różnorodności biologicznej,
- zwiększenie lesistości i ochrona lasów.

Poprawa standardów środowiska realizowana będzie poprzez:

- zachowanie korzystnych warunków aerasanitarnych (ograniczenie emisji pyłowych i gazowych, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, proekologiczne inwestycje w miejskich systemach transportowych, ograniczenie „niskiej emisji”),
- racjonalizację gospodarki wodnej (poprawa jakości zasobów, porządkowanie gospodarki wodno – ściekowej przez budowę sprawnych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków, eliminacja zrzutów substancji niebezpiecznych do wód powierzchniowych i przesączenia do wód podziemnych, zwiększenie retencji),
- ochronę gleb przez poprawę ich jakości,
- uporządkowanie i stworzenie spójnego systemu gospodarki odpadami,
- ochronę przed skutkami powodzi (poprawa stanu istniejących urządzeń i budowa niezbędnych zabezpieczeń, prowadzenie robót utrzymaniowych, zakaz zabudowy terenów zalewowych) – zbyt daleko posunięta ochrona walorów przyrodniczych może negatywnie wpływać na ochronę przeciwpowodziową przyległych terenów.

W *Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r.* określono szereg zadań o charakterze

priorytetowym, stanowiących merytoryczną podstawę lokalnych programów ochrony środowiska. Niniejszy *Program* kontynuuje politykę ekologiczną województwa przyjętą w Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego 2003 – 2011 szczególnie w zakresie polityki długoterminowej (uzyskanie poprawy stanu środowiska jest procesem długotrwałym). Nadrzędnym celem polityki ekologicznej województwa mazowieckiego jest: *ochrona walorów przyrodniczych i poprawa standardów środowiska.*

Cele główne *Programu* obejmują:

- zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska (dotyczy wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, odpadów, powietrza atmosferycznego, hałasu i promieniowania elektromagnetycznego),
- zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii oraz rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej (w szczególności w rolnictwie, transporcie i eksploatacji kopalni),
- utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych,
- zwiększenie lesistości i ochrona lasów,
- poprawę bezpieczeństwa ekologicznego (w zakresie ochrony przed powodzią, suszą, osuwiskami i pożarami, a także zmniejszenia ryzyka związanego z transportem substancji niebezpiecznych oraz występowaniem awarii przemysłowych),
- wzrost poziomu wiedzy ekologicznej (w zakresie edukacji ekologicznej w społeczeństwie, a także w działalności gospodarczej).

W powyższym *Programie* określono również następujące priorytety ekologiczne dla województwa mazowieckiego:

- ochrona zasobów wodnych, ochrona przed powodzią i suszą, gospodarka wodno-ściekowa,
- racjonalna gospodarka odpadami,
- ochrona powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniami,
- ochrona i zwiększanie zasobów przyrody, w szczególności różnorodności biologicznej.

Poza w/w priorytetami ekologicznymi ważne dla poprawy stanu środowiska naturalnego jest uwzględnienie w *Programie* zadań dotyczących:

- ochrony przed hałasem (w szczególności drogowym),
- ochrony powierzchni ziemi (gleby i zasobów surowców mineralnych),
- racjonalizacji wykorzystania zasobów surowców i energii (w tym energii odnawialnej),
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym,
- ochrony przed skutkami poważnych awarii przemysłowych,
- wzmacnianie systemu zarządzania ochroną środowiska,

- poprawy świadomości ekologicznej społeczeństwa.

W „Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r.” określono szereg zadań o charakterze priorytetowym do zrealizowania do roku 2014. Część z nich, ze względu na uwarunkowania, dotyczy także gminy Wąsewo.

Zostały one zaprezentowane w poniższej tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Kierunki działań przewidziane do realizacji do 2014 r. określone w „Programie ochrony środowiska dla województwa mazowieckiego ...” odnoszące się do uwarunkowań gminy Wąsewo

Cel główny	Kierunki działań do 2014 r.
Zmniejszanie zanieczyszczeń środowiska (wód powierzchniowych, podziemnych, gleb, powietrza, dotyczy to również odpadów, hałasu i promieniowania elektromagnetycznego)	<ul style="list-style-type: none"> - budowa oczyszczalni ścieków komunalnych i systemów kanalizacji zbiorczej - ograniczanie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa - zapewnienie mieszkańcom wody pitnej dobrej jakości - wspieranie realizacji indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w zabudowie rozproszonej - wprowadzanie produkcji rolnej zgodnie z ustawą o rolnictwie ekologicznym - zagospodarowanie gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej - podnoszenie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów (system szkoleń) - ochrona zwartych kompleksów terenów rolnych o wysokich wartościach bonitacyjnych przeznaczonych do produkcji rolnej poprzez egzekucję w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów, - prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami, - doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów odzysku i recyklingu dla osiągnięcia odpowiednich limitów odzysku i recyklingu odpadów, - skierowanie w roku 2015 na składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne nie więcej niż 44% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995), - skierowanie w roku 2011 na składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne nie więcej niż 63% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995), - eliminowanie węgla jako paliwa w kotłowniach lokalnych i gospodarstwach domowych, - zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w szczególności energii geotermalnej i biomasy, - promocja ekologicznych nośników energii
Zmniejszanie zanieczyszczeń środowiska (wód powierzchniowych, podziemnych, gleb, powietrza, dotyczy to również odpadów, hałasu i promieniowania elektromagnetycznego)	<ul style="list-style-type: none"> - preferowanie małokonfliktowych lokalizacji obiektów przemysłowych przy opracowywaniu planów zagospodarowania przestrzennego i w procedurach inwestycyjnych, - wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, - optymalizacja zużycia wody poprzez propagowanie wśród indywidualnych użytkowników oszczędnego korzystania z wody, - pełne zidentyfikowanie i zinstytucjonalizowanie poborów wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności w zakresie poborów dla celów bytowych i rolniczych

<p>Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii oraz rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej (w szczególności w rolnictwie, transporcie i eksploatacji kopalin)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - upowszechnianie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, - promocja ekologicznych nośników energii, - zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, - ograniczanie spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych, - rozbudowa sieci kanalizacyjnych na terenach wiejskich i oczyszczalni przydomowych, - stosowanie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, - podnoszenie poziomu wiedzy rolników na temat stosowania nawozów sztucznych i naturalnych (system szkoleń i doradztwa rolniczego), - propagowanie rolnictwa ekologicznego i agroturystyki
<p>Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych, ochrona ekosystemów cennych pod względem przyrodniczym, ochrona i rozwój ekosystemów leśnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - motywowanie społeczności lokalnych do działań na rzecz utrzymania walorów przyrodniczych, - wyznaczanie i tworzenie zwartych kompleksów leśnych oraz leśnych pasów izolacyjnych - zwiększenie powierzchni lasów państwowych, - upowszechnianie biologicznych i ekologicznych metod ochrony lasów, - upowszechnianie funkcji edukacyjnych lasów
<p>Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego (w zakresie ochrony przed powodzią, suszą, osuwiskami i pożarami, a także zmniejszenie ryzyka związanego z transportem substancji niebezpiecznych oraz występowaniem awarii przemysłowych)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wdrożenie systemów ostrzegania i ochrony przeciwpowodziowej, - tworzenie warunków dla właściwego zagospodarowania terenów zagrożonych powodzią oraz suszą hydrologiczną, - zwiększanie retencyjności zlewni oraz poprawa stanu technicznego urządzeń zabezpieczenia przeciwpowodziowego, realizacja „Programu Małej Retencji Województwa Mazowieckiego”, - zwiększenie liczby inwestycji związanych z budową i modernizacją obwałowań przeciwpowodziowych wzdłuż rzek, - sukcesywne modernizowanie (wymiana, uzupełnienie) sprzętu dla jednostek ochotniczych straży pożarnych, - propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu
<p>Wzrost poziomu wiedzy ekologicznej (w zakresie edukacji ekologicznej społeczeństwa i w działalności gospodarczej)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozszerzenie zakresu szkoleń dla pracowników administracji publicznej w zakresie edukacji ekologicznej, podejmowania decyzji o realizacji inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska, współpracy z organizacjami pozarządowymi, itp., - organizowanie akcji promocyjnych i konkursów w zakresie efektywności energetycznej, oszczędzania wody, ochrony przed hałasem oraz zrównoważonego transportu - upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o ochronie lasu, - kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji w gospodarstwie domowym prowadzących do zmniejszenia ilości odpadów i ich segregacji, - działania na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej społeczności lokalnych, władz szczebla lokalnego w zakresie zrozumienia celów ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, stałe podejmowanie działań informacyjnych, promocyjnych, edukacyjnych w formie audycji i publikacji w środkach masowego przekazu, kursów, szkoleń, wystaw, konkursów, imprez masowych itp., - upowszechnienie w społeczeństwie wiedzy o ochronie przyrody, jak też roli zadrzewień, - wzmacnianie etatowe komórek ochrony środowiska i gospodarki wodnej, - upowszechnianie wykorzystania odnawialnych źródeł energii

Główne cele określone w aktualizacji *Programu ochrony środowiska dla powiatu ostrowskiego*, odnoszące się do specyfiki gminy Wąsewo, z podziałem na sektory ochrony środowiska, skonkretyzowano w sposób następujący:

Jakość wód i stosunki wodne

Cel długoterminowy do roku 2018: **Dążenie do poprawy jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości i ilości wód podziemnych wraz z racjonalizacją ich wykorzystania**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Zapewnienie mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej
- 2) Modernizacja obiektów wzdutniania wody
- 3) Dążenie do zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych i przemyśle
- 4) Dążenie do osiągnięcia właściwych standardów wód powierzchniowych pod względem jakościowym poprzez ich ochronę przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przemysłowych i komunalnych oraz współpracę ponadlokalną
- 5) Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków

Powietrze atmosferyczne

Cel długoterminowy do roku 2018: **Poprawa jakości powietrza atmosferycznego**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Dążenie do ograniczenia wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych
- 2) Dążenie do ograniczenia emisji ze źródeł bytowo – komunalnych, szczególnie źródeł niskiej emisji

Hałas

Cel długoterminowy do roku 2018: **Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców powiatu ponadnormatywnym hałasem**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Dążenie do ograniczenia wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych
- 2) Dążenie do ograniczenia hałasu na terenach, gdzie jest on odczuwalny jako uciążliwy, szczególnie na terenach gęstej zabudowy mieszkalnej (dotyczy to przede wszystkim hałasu emitowanego przez środki transportu w obszarach zabudowy i wzdłuż głównych dróg)
- 3) Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu w obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna
- 4) Dążenie do ograniczenia hałasu pochodzenia przemysłowego i robót budowlanych

Promieniowanie elektromagnetyczne

Cel długoterminowy do roku 2018: **Ochrona przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Utrzymywanie natężenia promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego poniżej poziomów dopuszczalnych lub co najwyżej na tym poziomie

Poważne awarie i zagrożenia naturalne

Cel długoterminowy do roku 2018: **Zapobieganie poważnym awariom przemysłowym i zagrożeniom naturalnym oraz eliminacja i minimalizacja skutków w razie ich wystąpienia**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Zapobieganie poważnym awariom
- 2) Ochrona ludności powiatu przed skutkami poważnej awarii lub klęsk żywiołowych
- 3) Minimalizacja skutków sytuacji awaryjnych

Ochrona przyrody i krajobrazu

Cel długoterminowy do roku 2018: **Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej powiatu oraz rozwój obszarów chronionych**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Ochrona terenów chronionych i przyrodniczo cennych, głównie na etapie sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planów miejscowych
- 2) Wykluczyć planowanie inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska na obszarach Natura 2000, jeśli inwestycje nie są podyktowane nadrzędnym interesem publicznym
- 3) Racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych lasów

Ochrona powierzchni terenu, w tym gleb

Cel długoterminowy do roku 2018: **Ochrona i właściwe wykorzystanie istniejących zasobów glebowych oraz rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i zdegradowanych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Zmniejszenie degradacji chemicznej i fizycznej gleb oraz gruntów

- 2) Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie ochrony powierzchni ziemi i gleb

System transportowy

Cel długoterminowy do roku 2018: **Rozwój i modernizacja systemu transportowego w powiecie z uwzględnieniem rozwiązań zmniejszających lub eliminujących negatywny wpływ na środowisko**

Budownictwo i gospodarka

Cel długoterminowy do roku 2018: **Podniesienie jakości życia mieszkańców powiatu i zachowanie ładu przestrzennego**

Handel

Cel długoterminowy do roku 2018: **Kształtowanie proekologicznych postaw konsumpcyjnych**

Rekreacja

Cel długoterminowy do roku 2018: **Rozwój turystyki i rekreacji na terenie powiatu zgodnie z zasadami ochrony środowiska**

Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska

Cel długoterminowy do roku 2018: **Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska prowadząca do tworzenia tzw. zielonych miejsc pracy, rozwoju produkcji urządzeń służących ochronie środowiska bądź produkcji towarów przyjaznych środowisku**

Edukacja ekologiczna

Cel długoterminowy do roku 2018: **Podniesienie świadomości ekologicznej oraz wykształcenie nowych proekologicznych nawyków i postaw wśród społeczności powiatu**

Racjonalizacja użytkowania wody do celów konsumpcyjnych

Cel długoterminowy do roku 2018: **Zmniejszenie zużycia wody w sektorze komunalnym i przemysłowym**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Modernizacja sieci wodociągowej
- 2) Zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych
- 3) Wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych

- 4) Prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych w zakresie konieczności i możliwości oszczędzania wody

Zmniejszenie zużycia energii

Cel długoterminowy do roku 2018: **Dążenie do zmniejszenia zużycia energii elektrycznej i ciepłej**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w gospodarce komunalnej oraz procesach produkcyjnych
- 2) Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej, w obiektach mieszkalnych i usługowych poprzez poprawę parametrów energetycznych budynków, szczególnie nowobudowanych (termomodernizacja)
- 3) Racjonalizacja zużycia i oszczędzanie energii przez mieszkańców powiatu
- 4) Zwiększenie świadomości społeczeństwa gminy na temat możliwości i metod ograniczania zużycia energii
- 5) Stopniowe przechodzenie na stosowanie energooszczędnych źródeł światła w obiektach użyteczności publicznej oraz do oświetlenia ulic, placów itp.
- 6) Przeprowadzanie regularnych prac konserwacyjno – naprawczych i czyszczenia oświetlenia

Zmniejszenie zużycia energii

Cel długoterminowy do roku 2018: **Zwiększenie zużycia energii z regionalnych źródeł odnawialnych**

Cele krótkoterminowy do roku 2014:

- 1) Zwiększenie zużycia energii ze źródeł odnawialnych w bilansie energetycznym powiatu
- 2) Rozpoznanie możliwości szerszego zastosowania oraz wprowadzenia nowych metod wykorzystania energii odnawialnej na terenie powiatu
- 3) Intensyfikacja działań umożliwiających wykorzystanie w tym zakresie środków finansowych z Unii Europejskiej i międzynarodowych instytucji finansowych oraz środków krajowych na wykorzystanie energii odnawialnej
- 4) Działalność edukacyjno – informacyjna z zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i energii niekonwencjonalnej, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych
- 5) Wsparcie finansowo – logistyczne projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji z zakresu energii odnawialnej i niekonwencjonalnej

Rozdział 5. Ogólna charakterystyka Gminy Wąsewo

Rozdział 5.1. Podstawowe dane o gminie

Administracyjnie gmina Wąsewo położona jest w województwie mazowieckim, w północno – zachodniej części powiatu ostrowskiego. Ogólna powierzchnia gminy obejmuje 119,41 km² (11.941 ha). Użytkowanie terenu w obrębie gminy prezentuje poniższa tabela nr 2 oraz wykres nr 1.

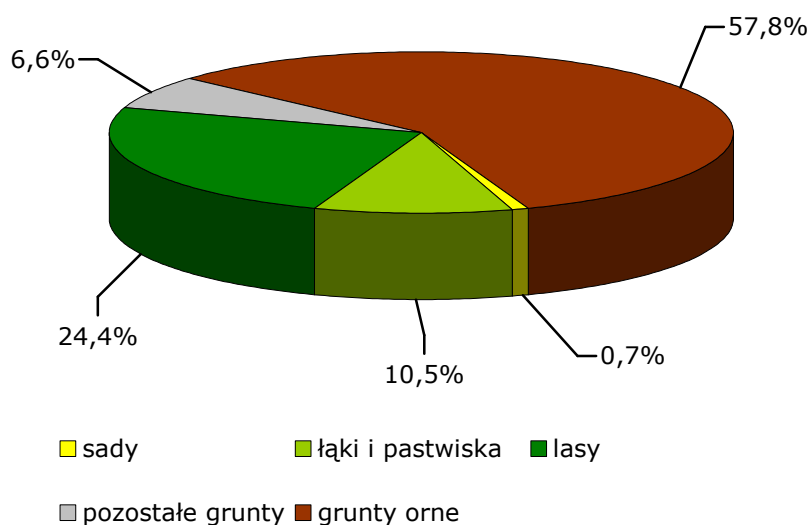
Liczba mieszkańców gminy według danych ewidencji ludności na dzień 31 grudnia 2010 r. wynosiła 4.605 osób. Gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosi 38,6 osób/ km².

Tabela nr 2. Użytkowanie terenu w gminie Wąsewo

Lp.	Sposób użytkowania	Powierzchnia terenu	
		ha	%
1.	użytki rolne, w tym	8.232	69,0
	- grunty orne	6.900	57,8
	- sady	79	0,7
	- łąki i pastwiska	1.253	10,5
2.	lasy	2.920	24,4
3.	pozostałe grunty	789	6,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy na dzień 30 grudnia 2010 r.

Wykres nr 1. Użytkowanie terenu w gminie Wąsewo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2010 r.

Gmina Wąsewo jest gminą typowo wiejską, zorganizowaną w 32 sołectw, w skład których wchodzi 32 miejscowości: Bagatele, Bartosy, Brudki Nowe, Brudki Stare, Brzezenko, Choiny, Czesin, Dalekie, Grądy, Grębki, Jarząbka, Króle, Majdan Suski, Modlinek, Mokrylas, Przedświt, Przyborowie, Rososz, Ruda, Rynek, Rząśnik Szlachecki, Rząśnik Włościański, Trynosy, Trynosy – Osiedle, Ulasek, Wąsewo, Wąsewo Kolonia, Wąsewo Lachowiec, Wysocze, Zastawie i Zgorzałowo.

W krajobrazie gminy przeważa średnio skupiona i rozproszona zabudowa zagrodowa. Tylko 28% sieci osadniczej stanowią miejscowości o liczbie ludności powyżej 200 mieszkańców. Podstawową formą własności budownictwa mieszkaniowego jest własność prywatna.

Gmina Wąsewo ma charakter typowo rolniczy z nastawieniem gospodarczym na produkcję rolniczą. Dominującą formą własności w strukturze władania gruntami na obszarze gminy jest gospodarka indywidualna. Produkcję rolniczą prowadzi 1.423 gospodarstwa rolne. Średnia wielkość gospodarstw rolnych ogółem na terenie gminy kształtuje się na poziomie ok. 5,0 ha. Wiodącą pozycję produkcji roślinnej na terenie gminy zajmują zboża, w szczególności żyto, w hodowli zaś bydło. Na terenie gminy funkcjonują także kurniki (nie podlegają one jednak obowiązkowi uzyskania IPPC).

Działalność gospodarczą na terenie gminy Wąsewo prowadzi 166 podmiotów gospodarczych⁸, z czego ponad 50% to podmioty handlowe. Na drugim miejscu należy wymienić usługi budowlano – remontowe, które stanowią ponad 20% ogółu działalności.

Na terenie gminy Wąsewo nie posiadają lokalizacji duże zakłady przemysłowe mogące w znaczący sposób zmieniać ilość i morfologię odpadów wytwarzanych na terenie gminy. Głównymi wytwórcami odpadów są: *obiekty użyteczności publicznej, obiekty handlowo – usługowe oraz drobne zakłady produkcyjne, a także obiekty rolnicze (hodowle zwierząt)*.

Istotne źródło oddziaływania na środowisko na terenie gminy stanowią następujące, funkcjonujące kopalnie surowców naturalnych: *Jelonki Przyborowie* – o powierzchni złoża 105,3 ha, *Jelonki Przyborowie 3* – o powierzchni złoża 19,89 ha, *Zgorzałowo A* – o powierzchni złoża 1,62 ha oraz *Wąsewo I* – o powierzchni złoża 4,3 ha oraz *Wąsewo I* o powierzchni 1,9 ha.

Ponadto na terenie gminy Wąsewo rozpoznano pokłady kruszywa naturalnego na terenie kopalni: *Zgorzałowo* – o powierzchni złoża 2,06 ha, *Wąsewo* – o powierzchni złoża 7,4 ha, *Wąsewo I* – o powierzchni złoża 1,99 ha, *Wąsewo I/1* – o powierzchni złoża 8,95 ha, *Przyborowie II* – o powierzchni złoża 9,57 ha, *Obręb Zastawie* – o powierzchni złoża 9,12 ha oraz *Obręb Przyborowie* – o powierzchni złoża 2,69 ha.

⁸ dane Urzędu Gminy, stan na 31 grudnia 2010 r.

Rozdział 5.2. Infrastruktura techniczna

Na terenie gminy Wąsewo funkcjonuje pięć komunalnych ujęć wody zaopatrujących w wodę zdatną do spożycia mieszkańców gminy. Ich ogólną charakterystykę przedstawiono poniżej:

- *ujęcie wody w m. Bartosy* – ujmuje wody czwartorzędowe, zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 60,0 m³/h, głębokość studni 60,5 – 62 m, średni dobowy pobór – 268,3 m³/d
- *ujęcie wody w m. Brzezienko* – ujmuje wody czwartorzędowe, zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 40,0 m³/h, głębokość studni ok. 60 m, średni dobowy pobór – 376,1 m³/d,
- *ujęcie wody w m. Majdan Suski* – ujmuje wody czwartorzędowe, zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 28,0 m³/h, głębokość studni 66 m, średni dobowy pobór – 300 m³/d
- *ujęcie wody w m. Przyborowie* – ujmuje wody czwartorzędowe, zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 21,0 m³/h, głębokość studni 60 m, średni dobowy pobór – 165,5 m³/d
- *ujęcie wody w m. Wąsewo* – ujmuje wody czwartorzędowe, zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 45,0 m³/h, głębokość studni 42 – 43 m, średni dobowy pobór – 686,6 m³/d
- *ujęcie wody w m. Rząśnik Włociański* – ujmuje wody czwartorzędowe, zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 20,0 m³/h, głębokość studni 62 – 63 m, średni dobowy pobór – 373,0 m³/d

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy Wąsewo na koniec 2010 r. wynosiła 134,5 km wodociągu rozdzielczego i 33,6 km przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków (na koniec 2010 roku na terenie gminy funkcjonowało 1135 sztuk podłączeń do budynków).

Według danych Urzędu Gminy w 2010 r. z wszystkich ujęcia pobrano 201.900 m³ wody, z czego 7.600 m³ stanowiła woda pobrana na własne cele technologiczne, zaś 1.300 m³ straty wody. Z pobranej wody 189.600 m³ dostarczono do gospodarstw domowych i indywidualnych gospodarstw rolnych, zaś 3.400 m³ na cele produkcyjne.

Na terenie gminy Wąsewo funkcjonuje jedna, gminna oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana zachodniej części w m. Wąsewo. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna typu CBR – FOS, z podwyższonym usuwaniem związków biogenych, oczyszczalni ścieków o przepustowości 120 m³/ dobę. Oczyszczone ścieki, na podstawie stosownego pozwolenie wodnoprawne, ważnego do 31 sierpnia 2012 r., odprowadzane są do odbiornika, który stanowi Potok Czerna.

Osady ściekowe powstające w efekcie funkcjonowania powyższej oczyszczalni odbierane są, na podstawie stosownej umowy, przez MPK Ostrołęka, ul. Kołobrzeska 5.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy na koniec 2010 r. wynosiła 13,5 km sieci zbiorczej i 6,64 km przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków (na koniec 2010 roku na terenie gminy funkcjonowało 214 sztuk połączeń do budynków). W przypadku pozostałych obiektów powstające ścieki socjalno – bytowe gromadzone były w szczelnych zbiornikach asenizacyjnych (w ilości 574 sztuk na terenie całej gminy), a przekazywane w celu właściwego oczyszczenia na gminną oczyszczalnię ścieków. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje 31 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Według danych Urzędu Gminy w 2010 r. kanalizacją odprowadzono 15.900,0 m³ ścieków socjalno – bytowego, z czego 12.900,0 m³ stanowiły ścieki pochodzące z gospodarstw domowych i indywidualnych gospodarstw rolnych, zaś 3.000,0 m³ – ścieki od jednostek działalności produkcyjnej.

Przez teren gminy Wąsewo przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 100, zaś stacje redukcyjno – pomiarowe funkcjonują we wsiach Przyborowie i Wysocze. Zaopatrzenie w ciepło na terenie gminy odbywa się z indywidualnych kotłowni, w większości opalanych węglem i drewnem.

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji *Planu* na terenie gminy Wąsewo lokalizację posiadało jedno składowisko odpadów komunalnych, w m. Brzezienko Rościszewskie, funkcjonujące od 1996 r. i obecnie prowadzone przez MPK Sp. z o.o. z Ostrołęki. Całkowita powierzchnia składowiska wynosi 1,26 ha, pojemność całkowita składowiska wynosi 21.930,5 Mg, zaś pojemność pozostała do wykorzystania – 19.112,40 Mg. Składowisko zabezpieczone jest warstwą geomembrany PE-HD o grubości 2 mm. Ponadto wyposażone jest w pas zieleni ochronnej o szerokości 10 m, system rowów drenażowych, urządzenie do dezynfekcji i mycia kół oraz piezometry. Planowane zakończenie eksploatacji analizowanego składowiska określono wg WPGO na rok 2012.

Na terenie gminy nie posiadają lokalizacji inne instalacje służące unieszkodliwieniu bądź odzyskowi odpadów komunalnych.

Układ komunikacyjny gminy Wąsewo oparty jest na drogach: krajowych – długości 9,7 km, powiatowych – długości 65,0 km oraz gminnych – długości 50,8 km.

Rozdział 5.3. Jakość środowiska przyrodniczego

Głównym źródłem danych zawartych w niniejszym rozdziale są raporty opracowywane przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie dotyczące stanu środowiska w województwie mazowieckim. Najaktualniejsze dane pochodzą z następujących opracowań:

- „*Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*”. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- „*Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2009*”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2010 r.
- „*Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2006 r.*”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2007 r.
- „*Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2008 r.*”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2009 r.
- „*Stan czystości rzek na podstawie wyników badań wykonanych w ramach monitoringu środowiska w latach 2007 – 2009*”, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa 2010 r.
- „*Monitoring rzek w 2007 i 2008 r.*”, www.wios.warszawa.pl

Na terenie gminy Wąsewo obecnie żaden z elementów środowiska przyrodniczego nie jest poddawany cyklicznym badaniom monitoringowym w zakresie jakości, realizowanym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Na dzień sporządzenia niniejszego dokumentu jakość wód powierzchniowych w obrębie gminy Wąsewo nie była sklasyfikowana. Mając na względzie zagospodarowanie jej terenu oraz brak obiektów przemysłowych należy stwierdzić, że głównym źródłem zanieczyszczenia wód na terenie gminy są źródła komunalne oraz spływy z pól i łąk.

Na terenie gminy Wąsewo nie są również prowadzone systematyczne badania jakości zwykłych wód podziemnych w ramach krajowego monitoringu. Najbliższy otwór obserwacyjny – pomiarowy sieci krajowej monitoringu wód podziemnych nr 1128 zlokalizowany jest w Ostrowi Mazowieckiej. Badania wód podziemnych prowadzone dla powyższego otworu w latach 2003 – 2007 wykazały, iż ich jakość była zadowalająca i mieściła się w klasie III, a parametrem rzutującym na powyższą ocenę była zawartość żelaza w wodzie.

Znaczna odległość punktu pomiarowego od granic gminy Wąsewo nie pozwala na wyprowadzenie prostej korelacji pomiędzy jakością badanych wód a jakością wód podziemnych na terenie analizowanej gminy. Jednak brak istotnych źródeł zanieczyszczeń pozwala wnioskować o wysokiej jakości wód podziemnych na terenie gminy Wąsewo.

Warunki arosanitarne na terenie gminy Wąsewo stanowią wypadkową emisji pochodzenia lokalnego i napływowego. W regionie głównym emitorem zanieczyszczeń atmosferycznych jest Zespół Elektrociepłowni „Ostrołęka” oraz zakłady przemysłowe zlokalizowane na terenie miast Ostrołęka oraz Ostrów Mazowiecka.

Podstawowymi, lokalnymi źródłami zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy Wąsewo są przede wszystkim obiekty komunalne i gospodarstwa indywidualne, wyposażone w lokalne kotłownie (ponad 90% opalane jest paliwem stałym), wykorzystujące jako źródło opału głównie węgiel kamienny, koks i biomasę, małe obiekty produkcyjno – usługowe, instytucje użyteczności publicznej oraz źródła komunikacyjne. Na terenie gminy brak jest większych obiektów przemysłowych, które mogłyby w istotny sposób wpływać na pogorszenie stanu czystości powietrza.

W wyniku skumulowania emisji z palenisk gospodarstw domowych okresowo wokół wsi zlokalizowanych na terenach niżej położonych (inwersyjnych) może wystąpić pogorszenie warunków arosanitarnych. Wśród głównych substancji zanieczyszczających, trafiających do powietrza atmosferycznego na terenie gminy wymienić należy: dwutlenek siarki (SO₂), tlenki azotu (N_xO_y), tlenek węgla (CO) oraz pyły. Specyficzny typ zanieczyszczenia powietrza stanowią odory, których źródłem są obiekty inwentarskie.

Ponadto istotnym źródłem emisji do powietrza pyłów są funkcjonujące na terenie gminy kopalnie kruszyw naturalnych.

Na terenie gminy Wąsewo nie jest prowadzony monitoring jakości powietrza atmosferycznego. Badania takie prowadzone są na poziomie powiatu oraz w strefach, przez służby Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Wyniki powyższych badań dla powiatu ostrowskiego za rok 2006 prezentuje poniższa tabela nr 3.

Tabela nr 3. Emisja zanieczyszczeń do powietrza na terenie powiatu ostrowski

Lp.	Rodzaj zanieczyszczenia	Typ źródła	Wielkość emisji [Mg/ rok]
1.	dwutlenek siarki (SO ₂)	punktowe	583,73
2.	tlenki azotu (NO _x)	punktowe	175,01
3.	tlenek węgla (CO)	punktowe	11866,82
4.	pył zawieszony PM 10	punktowe	104,07
5.	dwutlenek siarki (SO ₂)	powierzchniowe	219,05
6.	tlenki azotu (NO _x)	powierzchniowe	115,86
7.	tlenek węgla (CO)	powierzchniowe	304,51
8.	pył zawieszony PM 10	powierzchniowe	975,71
9.	dwutlenek siarki (SO ₂)	liniowe	31,53
10.	tlenki azotu (NO _x)	liniowe	415,41
11.	tlenek węgla (CO)	liniowe	755,56
12.	pył zawieszony PM 10	liniowe	304,43

Źródło: Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2006 r. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2007 r.

Klasyfikację strefy ostrołęcko – ostrowskiej (w skład której wchodzi powiat ostrowski), według danych zawartych w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2009” Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2010 r. prezentują poniższe tabele nr 4 oraz nr 5.

Tabela nr 4. Klasyfikacja terenu strefy ostrołęcko – ostrowskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia

Substancja	Symbol klasy dla obszaru strefy nie obejmującego obszarów ochrony uzdrowiskowej dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń		
	1 godzina*/ 24 godziny**	24 godziny*/ rok **	wynikowa
dla zanieczyszczeń mających określone poziomy dopuszczalne			
dwutlenek siarki	A*	A*	A
dwutlenek azotu	A*	A**	A
pył PM10	A**	A**	A
benzen	-	A**	A
tlenek węgla	-	-	A
ołów	-	A**	A
dla zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe			
As (PM10)	-	A**	-
Cd (PM10)	-	A**	-
Ni (PM10)	-	A**	-
B/a/P (PM10) ¹	-	C**	-
ozon (O ₃) ²	poziom docelowy	-	C
	poziom celu długoterminowego	-	C

¹ - dla strefy ostrołęcko – ostrowskiej

² - dla strefy mazowieckiej

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2009. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2010 r.

Tabela nr 8. Klasyfikacja terenu strefy ostrołęcko – ostrowskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin

Substancja		Symbol klasy dla obszaru strefy
dwutlenek siarki		A
dwutlenek azotu		A
ozon (AOT40)*	poziom docelowy	A
	poziom celu długoterminowego	C

* - dla strefy mazowieckiej

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2009. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2010 r.

Biorąc pod uwagę charakter zagospodarowania gminy Wąsewo, niskie uprzemysłowienie, moc i rozmieszczenie źródeł zanieczyszczenia powietrza oraz wysoką lesistość (mimo zakwalifikowania strefy ostrołęcko – ostrowskiej do klasy C dla pyły zawieszonego i B/a/P (PM10) oraz strefy mazowieckiej do klasy ozonu (O₃) jakość) stan sanitarny powietrza atmosferycznego na terenie gminy określić należy jako dobry.

Na terenie gminy Wąsewo nie są prowadzone pomiary natężenia hałasu oraz monitoring jakości klimatu akustycznego, co uniemożliwia dokonanie rzeczywistej oceny jakości środowiska gminy w tym zakresie.

Za jakość klimatu akustycznego w gminie odpowiedzialny jest głównie hałas komunikacyjny. Uciążliwość akustyczną stwarzają głównie drogi wojewódzkie oraz drogi powiatowe, charakteryzujące się większym natężeniem ruchu oraz większym udziałem transportu ciężkiego. Źródło hałasu na terenie gminy stanowią także drobne zakłady usługowo – produkcyjne, obiekty użyteczności publicznej oraz sezonowo maszyny rolnicze pracujące na polach.

Zarówno na terenie gminy Wąsewo nie są prowadzone pomiary emisji pól elektromagnetycznych do środowiska. W 2008 r., w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadzone zostały pomiary natężenia pól elektromagnetycznych na terenie powiatu – w dwóch punktach pomiarowych zlokalizowanych w m. Nowa Osuchowa i w m. Ostrów Mazowiecka. Na ich podstawie ustalono, iż aktualnie dopuszczalne wartości natężenia pól elektromagnetycznych na terenie powiatu nie są przekraczane

Na terenie gminy Wąsewo główne źródło pól elektromagnetycznych stanowią: urządzenia elektryczne wykorzystywane przez człowieka, sieci energetyczne oraz istniejące stacje bazowe telefonii komórkowej w m. Zastawie.

W chwili obecnej najistotniejszym czynnikiem powodującym degradację powierzchni ziemi, w tym gleb na terenie gminy Wąsewo jest działalność człowieka, a w szczególności nieprawidłowe użytkowanie rolnicze oraz nieprawidłowe zabiegi melioracyjne. Rolnictwo, gospodarka komunalna i komunikacja stanowią także źródło chemicznego skażenia gleb. Wszelkie zmiany we właściwościach chemicznych gleby ujawniają się w szczególności w nadmiernym ich zakwaszeniu oraz naruszeniu równowagi jonowej. Negatywny wpływ na jakość gleb ma także nielegalne składowanie odpadów w miejscach do tego celu nieprzeznaczonych, bezpośrednio na powierzchni ziemi.

Na terenie gminy Wąsewo nie są prowadzone badania jakości gleb. Badaniem właściwości agrochemiczne gleb na terenie województwa mazowieckiego zajmuje się Stacja Chemiczno – Rolnicza w Warszawie – Wesołej. Badania te prowadzone są jednak

wyłącznie na poziomie powiatu. Na ich podstawie właściwości agrochemicznych gleb na terenie powiatu ostrowskiego scharakteryzować można w sposób następujący:

- 1) *odczyn* – 61 – 80 % gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych,
- 2) *potrzeby wapnowania* – 41 – 60 % gleb o potrzebach wapnowania koniecznych i potrzebnych,
- 3) *zasobność w fosfor* – 21 – 40 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu,
- 4) *zasobność w potas* – 41 – 60 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości potasu,
- 5) *zasobność w magnez* – do 20 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości magnezu.

Na terenie powiatu ostrowskiego posiada lokalizację punkt monitoringu chemizmu gleb ornych, prowadzonego przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach – w m. Zawisty Podleśne, gmina Małkinia. Na podstawie ostatnich dostępnych danych, uzyskanych przez IUNG (publikacja – *Monitoring chemizmu gleb ornych Polski w latach 2005 – 2007*, IOŚ, Warszawa, 2008 r.). ustalono następującą charakterystykę gleb na terenie powiatu ostrowskiego:

- zawartość metali – naturalna (gleba niezanieczyszczona)
- zawartość siarki siarczanowej – niska (naturalna)
- zawartość węglowodorów aromatycznych – zanieczyszczona.

Na terenie gminy Wąsewo odpady wytwarzane są przez działające podmioty gospodarcze, gospodarstwa domowe i obiekty infrastruktury.

Mając na względzie liczbę mieszkańców gminy oraz wskaźnik nagromadzenia odpadów komunalnych, przyjęty na poziomie 170 kg/M/rok, wyliczono teoretyczną masę odpadów przewidzianą do wytworzenia w roku 2011. Ustalono, że na terenie gminy Wąsewo w sektorze komunalnym w skali roku powstaje ok. 783 Mg odpadów.

Według zapisów KPGO 2010 w sektorze komunalnym 60% odpadów powstaje w obrębie gospodarstw domowych, zaś 40% w obiektach infrastrukturalnych. Na podstawie powyższego oszacowano, że na terenie gminy gospodarstwa domowe wytwarzają w ciągu roku 469,8 Mg odpadów, zaś obiekty infrastrukturalne – ok. 313,2 Mg odpadów.

Biorąc pod uwagę przyjęty wskaźnik nagromadzenia w tabeli nr 9 przedstawiono bilans odpadów komunalnych, które w założeniach teoretycznych powstają na terenie gminy Wąsewo w ciągu roku.

Tabela nr 9. Prognozowany bilans odpadów komunalnych na terenie gminy
Wąsewo w 2011 r.

Lp.	Rodzaje odpadów	Wskaźnik nagromadzenia	Masa odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy [Mg]
1.	odpady kuchenne ulegające biodegradacji	30,6	140,91
2.	odpady zielone	6,8	31,31
3.	papier i tektura	20,4	93,94
4.	opakowania wielomateriałowe	5,1	23,49
5.	tworzywa sztuczne	20,4	93,94
6.	szkło	13,6	62,63
7.	metale	8,5	39,14
8.	odzież, tekstylia	1,7	7,83
9.	drewno	3,4	15,66
10.	odpady niebezpieczne	1,7	7,83
11.	odpady mineralne	57,8	266,17
RAZEM:		170,0	782,85

Źródło: opracowanie własne

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców w poszczególnych miejscowościach ogólna, teoretyczna masa odpadów w nich wytwarzanych w roku 2011 będzie kształtować się na następującym poziomie:

Lp.	Miejscowość	Stan ludności	Masa odpadów komunalnych [Mg]
1.	Bagatele	126	21,42
2.	Bartosy	81	13,77
3.	Brudki Nowe	73	12,41
4.	Brudki Stare	316	53,72
5.	Brzezienko	219	37,23
6.	Choiny	49	8,33
7.	Czesin	81	13,77
8.	Dalekie	83	14,11
9.	Grądy	263	44,71
10.	Grębki	65	11,05
11.	Jarząbka	34	5,78
12.	Króle	66	11,22
13.	Majdan Suski	60	10,20
14.	Modlinek	79	13,43
15.	Mokrylas	168	28,56
16.	Przedświt	300	51,0
17.	Przyborowie	224	38,08
18.	Rososz	98	16,66
19.	Ruda	63	10,71
20.	Rynek	73	12,41
21.	Rząśnik Majdan	91	15,47
22.	Rząśnik Szlachecki	133	22,61

Lp.	Miejscowość	Stan ludności	Masa odpadów komunalnych [Mg]
22.	Rząśnik Włościański	130	22,10
23.	Trynosy	76	12,92
24.	Trynosy – Osiedle	266	45,22
25.	Ulasek	88	14,96
26.	Wąsewo	564	95,88
27.	Wąsewo Kolonia	111	18,87
28.	Wąsewo Lachowiec	43	7,31
29.	Wysocze	211	35,87
30.	Zastawie	224	38,08
31.	Zgorzałowo	147	24,99
RAZEM:		4605	782,85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Na terenie gminy Wąsewo nie jest prowadzona zorganizowana, selektywna zbiórka odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych. W niewielkim stopniu, poprzez placówki szkolne, realizowana jest zbiórka baterii małogabarytowych.

Odpady medyczne z sektora komunalnego (m.in. przeterminowane leki, termometry rtęciowe) ze strumienia komunalnego mieszkańcy gminy Wąsewo mogą przekazywać do punktów zbiórki (specjalnie do tego celu przygotowane pojemniki) w aptekach na terenie miasta Ostrow Mazowiecka (opróżnianie pojemników prowadzi firma F.H.U. „NATURA” z Bydgoszczy).

Opakowania po środkach ochrony roślin i innych chemikaliach, zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami prawa, zbierane są przez punkty ich sprzedaży.

Na dzień sporządzenia niniejszego *Planu* na terenie gminy nie jest prowadzona również zbiórka, w ramach zadań własnych gminy, takich odpadów jak: oleje odpadowe, odpady weterynaryjne, wraki samochodowe (na terenie powiatu ostrowskiego funkcjonują dwie stacje demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji: PPH-U-T „DŁUGPOL” Ryszard Długołęcki w Ostrowi Mazowieckiej oraz Firma Wielobranżowa Jacek Wilczyński w Ostrowi Mazowieckiej).

Istotnym elementem gospodarki odpadami komunalnymi jest także gospodarka odpadami opakowaniowymi, mianem których określa się wszystkie opakowania, w tym opakowania wielokrotnego użytku wycofane z ponownego użycia, stanowiące odpady w rozumieniu przepisów o odpadach, z wyjątkiem odpadów powstających w procesie produkcji opakowań. Źródłami powstawania odpadów opakowaniowych są:

- gospodarstwa domowe – odpady zbierane selektywnie są klasyfikowane w grupie 20 lub są zbierane w zmieszanych odpadach komunalnych,

- infrastruktura handlowa, usługowa i przemysłowa – odpady te stanowią głównie odpady z grupy 15.

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji *Planu gospodarki odpadami* na poziomie gminy nie jest prowadzony system ewidencji odpadów opakowaniowych. Ponadto na terenie gminy, w ramach jej zadań, nie jest prowadzona selektywna zbiórka odpadów opakowaniowych. Zaznaczyć jednak należy, iż wytwórcy odpadów posiadają możliwości przekazywania odbiorcą odpadów zebranych selektywnie (tj. papier, tworzywa sztuczne, szkło), co może stanowić podstawę stworzenia systemu zbiórki odpadów opakowaniowych. W 2010 r. z terenu gminy Wąsewo zebrano następujące ilości odpadów zgromadzonych selektywnie: papier i tektura – 0,2 Mg, szkło – 3,1 Mg, tworzywa sztuczne – 6,3 Mg oraz metale – 2,8 Mg.

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji na terenie gminy samorząd lokalny, w zakresie zadań własnych, nie prowadzi zorganizowanej zbiórki odpadów remontowo – budowlanych (na podstawie wskaźnika nagromadzenia oszacowano, że rocznie na terenie gminy może powstawać ok. 180 Mg tej kategorii odpadów) oraz zużytych urządzeń zawierających substancje zubożające warstwę ozonową. Obecnie odbiór powyższych odpadów realizowany jest w oparciu o „zgłoszenie zapotrzebowania na usługę”.

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji na terenie gminy Wąsewo prowadzona była akcyjna zbiórka zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, w ramach której w 2010 r. zebrano 4,0 Mg odpadów. Ponadto odpady elektryczne i elektroniczne mieszkańcy gminy mogą przekazywać, zgodnie z obowiązującymi przepisami, do punktów ich sprzedaży. Podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie odbioru powyższej kategorii odpadów na terenie powiatu ostrowskiego są:

- UTIMER Warszawa,
- Gospodarka Odpadami Pośrednictwo Handlowe w Białymstoku,
- REMONDIS Warszawa,
- RAN – DICKMAR w Tarnobrzegu,
- WTÓRPOL PPHU Skarżysko Kamienna,
- ABBA EKOMED Toruń,
- ALGADER HOFMAN Warszawa,
- MAYA VICTORY Bogumiłów,
- OILER Tczew,
- ECO – ABC Bełchatów.

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji na terenie gminy prowadzona była akcyjna zbiórka odpadów wielkogabarytowych. Na podstawie wskaźnika nagromadzenia

oszacowano, że rocznie na terenie gminy może powstawać ok. 46 Mg tej kategorii odpadów. W 2010 r. z terenu gminy zebrano 13,6 Mg odpadów wielkogabarytowych.

Czasowy punkt zbiórki odpadów wielkogabarytowych oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego funkcjonował na terenie oczyszczalni ścieków w m. Wąsewo. Odbiorcą zebranych odpadów było MPK Sp. z o.o. w Ostrołęce.

Na terenie gminy Wąsewo w 2011 r. wykonano ankietyzację mieszkańców, w celu uzyskania informacji o występowaniu wyrobów zawierających azbest⁹. Wyniki powyższej inwentaryzacji przedstawia poniższa tabela nr 10.

Tabela nr 10. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Wąsewo

Lp.	Miejscowość	Budynki mieszkalne [m ²]	Budynki gospodarcze [m ²]
1.	Bagatele	305,0	1480,0
2.	Bartosy	500,0	2320,0
3.	Brudki Nowe	380,0	6830,0
4.	Brudki Stare	220,0	14739,0
5.	Brzezienko	170,0	8542,0
6.	Choiny	180,0	9504,0
7.	Czesin	300,0	5344,0
8.	Dalekie	400,0	-
9.	Grądy	1000,0	1719,0
10.	Grębki	500,0	5894,0
11.	Jarząbka	220,0	1516,0
12.	Króle	130,0	5965,0
13.	Majdan Suski	400,0	1400,0
14.	Modlinek	300,0	7387,0
15.	Mokrylas	40,0	9722,0
16.	Przedświt	100,0	5371,0
17.	Przyborowie	600,0	1560,0
18.	Rososz	194,0	1720,0
19.	Ruda	60,0	1775,0
20.	Rynek	300,0	3617,0
21.	Rząśnik Majdan	210,0	3504,0
22.	Rząśnik Szlachecki	370,0	6586,0
23.	Rząśnik Włociański	85,0	6091,0
24.	Trynosy	266,0	4084,0
25.	Trynosy - Osiedle	300,0	1870,0
26.	Ulasek	250,0	2027,0
27.	Wąsewo	900,0	9837,0
28.	Wąsewo Kolonia	560,0	6397,0
29.	Wąsewo Lachowiec	500,0	2525,0
30.	Wysocze	2000,0	8402,0
31.	Zastawie	100,0	2598,0
32.	Zgorzałowo	120,0	10603,0
RAZEM:		11960,0	160929,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankietyzacji Gminy Wąsewo

⁹ szczegóły prezentuje „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Wąsewo”, stanowiącym załącznik do niniejszego Programu

Reasumując dane przedstawione powyżej należy stwierdzić, iż:

- obiektami, na których najczęściej identyfikowano występowanie wyrobów zawierających azbest były budynki gospodarcze,
- ogólnie na terenie gminy zinwentaryzowano 172.889,0 m² wyrobów zawierających azbest w postaci płyt azbestowo – cementowych. Przy założeniu, że średnia masa 1 m² płyt azbestowo – cementowych wynosi 0,011 Mg na terenie gminy Wąsewo znajduje się 1.901,779 Mg płyt azbestowo – cementowych.

Według danych *Powiatowego programu usuwania azbestu* na terenie gminy Wąsewo zinwentaryzowano 386.654,0 m² (tj. 4.253,19 Mg), zaś wg *Wojewódzkiego Programu usuwania azbestu* – 411.781,82 m² (tj. 4.529,60 Mg)

Na podstawie oceny jakości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Wąsewo ustalono, że ok. 10% zinwentaryzowanych wyrobów wymaga wymiany lub naprawy bezzwłocznie, tj. zostało zaliczonych do I stopnia pilności, ok. 70% zinwentaryzowanych wyrobów wymaga ponownej oceny w czasie do 1 roku, tj. zostało zaliczonych do II stopnia pilności, zaś pozostałe 20% zinwentaryzowanych wyrobów wymaga ponownej oceny w czasie do 5 lat, tj. zostało zaliczonych do I stopnia pilności.

Poniżej przedstawiono podmioty gospodarcze prowadzące działalność w zakresie demontażu i transportu odpadów zawierających azbest na terenie gminy:

- Firma Wielobranżowa „WOLT CENTER” Grzegorz Lewandowski, Nowa Biała 1A, 09-411 Stara Biała
- „JUKO” PHU Jerzy Szczukocki ul. 1 Maja 25, 97-300 Piotrków Trybunalski
- Zakład Usług Budowlanych, Grzegorz Czarnocki, 08-110 Siedlce, Żabokliki 120
- RAMID Mirosław Dec, 03-288 Warszawa ul. Kowalskiego 1/54
- Zakład Remontowo – Budowlany „AMBROŻY” Sp. J., Wiesława Śliwińska, Kazimierz Ambroży, 03-982 Warszawa, ul. Meissnera 1/3 lok. 222
- Zakład Usług Produkcji i Handlu inż. Jan Stanisław Górliński, 06-200 Maków Mazowiecki, ul. Moniuszki 85
- Hydrogeotechnika Sp. z o. o., ul. Ściegiennego 262A, 25-116 Kielce
- F.H.U NATEX, Irena Jasińska, Trzcinec 45, 06-100 Pułtusk
- „REMBUD” Piotr Tomanek, Kuriany 88, 15-513 Białystok
- P.H.U. „ABBA EKOMED” Sp. z o.o., ul. Moniuszki 11/13, 87-100 Toruń
- P.P.H.U. PLASTIMET-PANORAMA Sp. z o. o., 05-084 Leszno, ul. Fabryczna 9
- „ALBEKO” Sieger Sp. J., 87-510 Kotowy, gm. Skrwilno, tel. (054) 2800288
- FHU WIKI Agnieszka Majda, ul. Sobieszowska 10A, 58-570 Jelenia Góra
- Transport-Metalurgia Sp. z o. o., 97-500 Radomsko, ul. Reymonta 62
- Kan-Pol P.P.H.U Iwona Łosiewicz, ul. Storczykowa 30, 20-143 Lublin
- Buhck Recykling Sp. z o.o. ul. Romana Maya 1, 61-371 Poznań

- Przedsiębiorstwo Projektowo – Wdrożeniowe „AWAT” Sp. z o.o. ul. Kaliskiego 9, 01-476 Warszawa
- Zakład Usługowy Zygmunt Pióro, 07-132 Ostrówek, Łosiewice 65
- Usługi Remontowo – Budowlane Jerzy Napiórkowski ul. Parkowa 8, 07-407 Czerwin
- Zakład Remontowo – Budowlany Sławomir Truchel, ul. Rolnicza 22, 18-300 Zambrów
- Zakład Usługowo – Budowlany Stanisław Małaszek, ul. Czwartaków 5; 07-415 Olszewo – Borki
- „DOM – BUD” Dariusz Chlubicki, Kańkowo; 07 -320 Małkinia
- Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe „BUD – MAKS” Zadroga Jarosław, Stok 9, 07-300 Ostrów Mazowiecka
- KURP DACH Sp. z o.o. Kurpie Dworskie 29; 07-405 Troszyn
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o., ul. Polowa 19, 18-300 Zambrów
- AM Trans Progres Sp. z o. o., ul. Sarnacka 7, 61-616 Poznań
- Remonty Budowlane Karol Krzemiński, ul. Bagienna 10; 06-330 Chorzele
- Krycie Dachów i Usługi Remontowo Budowlane Leszek Wrzosek, Zakrzewo Zalesie 5; 07 – 324 Szulborze Koty
- Zakład Remontowo Budowlany Wiesław Szyszkowski ul. Radwańskiego 21, 07-300 Ostrów Mazowiecka
- Usługi Budowlane WACHOWSKI Sylwester Wachowski, ul. Leśna 11/15; 07-320 Małkinia Górna
- Usługi Ogólnobudowlane Maciej Perzan, ul. Przedszkolna 4/32; 07-320 Małkinia Górna
- BUD – MAX Maciej Tomaszewski, ul. Dolna 10; 07-300 Ostrów Mazowiecka

Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi kosztowne przedsięwzięcie. Koszty usuwania muszą uwzględniać w szczególności: ilość występujących wyrobów zawierających azbest, wysokość, na jakiej będą prowadzone prace, sposób ich mocowania, stan technicznych wyrobów oraz konieczności stosowania dodatkowych zabezpieczeń.

Biorąc powyższe pod uwagę średni koszt usunięcia 1 m² płyty cementowo – azbestowej oszacowano na następującym poziomie **37,0 zł / m²**. Przy utylizacji dużych ilości wyrobów zawierających azbest cena podlega negocjacji. Biorąc powyższe pod uwagę przybliżony koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z poszczególnych typów zabudowy w Gminie Wąsewo wyniesie (do wyliczeń przyjęto wartość najwyższą, podaną w WPGO):

$$411.781,82 \text{ m}^2 \times 37 \text{ zł/ m}^2 = 15.235.927,0 \text{ zł}$$

Zakłada się, że w ciągu pierwszych 6 lat z terenu Gminy Wąsewo usunięte zostanie ok. 10% wyrobów zawierających azbest, tj. 41.178,182 m². Koszt tych działań został oszacowany na 1.523.592,7 zł, co daje średnio rocznie wydatek nieco ok. 254.000,0 zł.

W ciągu kolejnych 10 lat, tj. w latach 2018 – 2027, przewiduje się usunięcie 60% wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wąsewo, tj. 247.069,09 m². Koszt powyższych działań został oszacowany na 9.141.556,3 zł, co daje średnio rocznie wydatek ok. 915.000,0 zł.

W ciągu ostatnich 5 zaprogramowanych lat, tj. lata 2028 – 2032 gmina zobowiązana jest usunąć pozostałe wyroby zawierające azbest, tj. 123.534,54 m². Koszt powyższych działań został oszacowany na 4.570.777,9 zł, co daje średnio roczny wydatek ok. 915.000,0 zł.

Biorąc pod uwagę wysokie koszty programowanych działań (wykraczające poza możliwości budżetowe gminy) należy założyć, iż ich realizacja wymagać będzie finansowego udziału właścicieli obiektów, na których wyroby zawierające azbest zostały zinwentaryzowane oraz pozyskania przez Gminę dodatkowych środków zewnętrznym, m.in. z funduszy ochrony środowiska.

Przy założeniu, że wkład własny właścicieli obiektów wyniesie minimum 15%, a z zewnętrznych funduszy gmina pozyska 50% dofinansowanie całkowity koszt usunięcia wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wąsewo oszacowano na kwotę 5.332.574,45 zł.

Ponadto właściciele obiektów, z których usunięte zostaną wyroby zawierające azbest, zobowiązani będą do poniesienia kosztów wykonania nowych pokryć dachowych, których koszt oszacowano na poziomie ok. 16.471.272,0 zł (przy założeniu, że średni koszt 1 m³ nowego pokrycia wyniesie 40 zł/ m²¹⁰).

Na dzień sporządzania niniejszej *Aktualizacji Programu ochrony środowiska* dostęp do zorganizowanej zbiórki odpadów komunalnych posiadali wszyscy mieszkańcy gminy Wąsewo. Na terenie gminy realizowana jest *zbiórka odpadów zmieszanych (jednopojemnikowa)* oraz *selektywna zbiórka* następujących rodzajów odpadów: szkło (worki białe), papier (worki niebieskie), plastik oraz puszki aluminiowe (worki żółte), prowadzona „u źródła”, tzn. bezpośrednio w miejscu ich powstawania.

Ogólne zasady zbierania odpadów komunalnych przez mieszkańców określa „*Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Wąsewo*”, uchwalony przez Radę Gminy uchwałą nr IV/18/07 z dnia 9 marca 2007 r.

¹⁰ według danych *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego*

Według powyższego regulaminu minimalna pojemność urządzenia do gromadzenia w sposób nieselektywny odpadów komunalnych dla jednego gospodarstwa domowego wynosi 120 litrów.

Na podstawie danych przekazywanych gminie przez podmioty gospodarcze prowadzące działalność w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi ustalono, że w 2010 roku z terenu gminy zebrano ogółem 345,48 Mg odpadów. Liczba obsłużonych właścicieli nieruchomości (ilość umów) wyniosła 765.

Na podstawie informacji przekazanych przez przedsiębiorców (przekazane dane nie są pełne) można wnioskować, że zebrane odpady poddane zostały unieszkodliwieniu z wykorzystaniem procesu D5 (składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne).

W poniższej tabeli nr 11 przedstawiono podmioty gospodarcze świadczące na terenie gminy usługi w zakresie odbioru stałych i ciekłych odpadów komunalnych.

Tabela nr 11. Podmioty gospodarcze świadczące na terenie gminy Wąsewo usługi w zakresie odbioru stałych i ciekłych odpadów komunalnych

Lp.	Nazwa jednostki	Adres	Świadczone usługi
1.	MPK Sp. z o.o. Ostrołęka	ul. Kołobrzeska 5 07 – 401 Ostrołęka	odpady stałe
2.	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Ostrowi Mazowieckiej	ul. B. Prusa 66 07 – 300 Ostrów Mazowiecka	odpady stałe i nieczystości ciekłe
3.	Veolia Usługi dla Środowiska S.A. w Kielcach, Oddział Ostrołęka	ul. Kurpiowska 12 07 – 410 Ostrołęka	odpady stałe
4.	Błysk – Bis Sp. z o.o. Maków Mazowiecki	ul. Armii Krajowej 1 06 – 200 Maków Mazowiecki	odpady stałe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji *Programu* na terenie gminy Wąsewo zlokalizowana była jedna oczyszczalnia ścieków stanowiąca własność Gminy.

W 2010 r. w efekcie funkcjonowania gminnej oczyszczalni ścieków powstała 1,0 Mg komunalnych osadów ściekowych (19 08 05) oraz 1,0 Mg skratek (19 08 01), które w momencie zebrania opłacalnej ekonomicznie partii transportowej, przekazywane są do dalszego zagospodarowania uprawnionym do tego działania podmiotom gospodarczym (w związku z czym nie jest konieczne przedstawienie informacji o sposobie ich dostosowania do spełniania norm jakości do wykorzystania na cele rolnictwa lub rekultywacji gruntów). Do czasu przekazania powyższe odpady magazynowane są na

terenie oczyszczalni ścieków, w sposób chroniący środowisko wodno – gruntowe przed potencjalnym zanieczyszczeniem (pod wiatr, na terenie posiadającym utwardzone podłoże).

System gospodarowania padłymi zwierzętami (gospodarczymi, domowymi oraz bezpańskimi) na terenie gminy Wąsewo realizowany jest przez Zbiornicę Zwłok Zwierzęcych, Antoni Sołowiński, Ostrów Mazowiecka, ul. Chopina 18. Po zgłoszeniu padłe zwierzęta zabierane są w ciągu 24 godzin.

Na terenie gminy Wąsewo nie występują mogilniki.

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji *Programu* na terenie gminy Wąsewo nie był prowadzony odzysk odpadów z wykorzystanie żadnej z metod określonych w załączniku nr 5 do *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach*. Na terenie gminy nie posiada również lokalizacji żadna instalacja do prowadzenia odzysku odpadów.

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji *Planu* na terenie gminy Wąsewo nie jest prowadzone unieszkodliwianie odpadów z wykorzystanie żadnej z metod określonych w załączniku nr 6 do *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach*. Na terenie gminy nie posiada również lokalizacji żadna instalacja do unieszkodliwiania odpadów, za wyjątkiem funkcjonujące składowisko odpadów w m. Brzezenko Rościszewskie.

Ze względu na uwarunkowania środowiskowe, społeczne, gospodarcze i ekonomiczne, a także ilości i główne rodzaje odpadów powstających na terenie gminy władze lokalne podjęły decyzję o nie lokalizowaniu na swoim terenie, w latach programowania niniejszego *Programu*, żadnych instalacji bądź urządzeń do unieszkodliwiania i odzysku odpadów komunalnych. Ma to również związek z faktem, iż gminę Wąsewo charakteryzuje znaczny udział użytkowanych aktualnie gruntów ornych oraz występowanie chronionych obszarów cennych przyrodniczo i terenów wykorzystywanych letniskowo.

Z informacji będących na dzień sporządzenia niniejszego dokumenty w posiadaniu Urzędu Gminy wynika, że także lokalni przedsiębiorcy nie są zainteresowani realizacją inwestycji w powyższym zakresie. Do gminy nie wpłynęły również wnioski od przedsiębiorców zewnętrznych.

Biorąc pod uwagę ilości i główne rodzaje odpadów powstających na terenie gminy lokalizacji na jej terenie instalacji bądź urządzeń do unieszkodliwiania i odzysku odpadów komunalnych wydaje się niezasadna ekonomicznie.

Obszar gminy Wąsewo wchodzi w skład ostrołęckiego regionalnego obszaru gospodarki odpadami, który przewidziany jest do obsługi przez składowisko odpadów komunalnych w m. Lubiejewie Starym, gmina Ostrów Mazowiecka (zarządzającym jest Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Ostrowi Mazowieckiej), w skład którego wejdą:

- **kwatery do składowania odpadów zawierających azbest,**
- **kwatery do składowania odpadów zmieszanych,**
- **kompostownia,**
- **sortownia odpadów,**
- **punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych,**
- **punkt zbiórki odpadów wielkogabarytowych,**
- **punkt zbiórki odpadów remontowo – budowlanych.**

Biorąc pod uwagę uwarunkowania środowiskowe, społeczne, gospodarcze i ekonomiczne gminy Wąsewo, a także dotychczasowe rozwiązania w powyższym zakresie proponuje się następujący system gospodarki odpadami dla gminy:

ODPADY KOMUNALNE:

- 1) odpady komunalne zmieszane, zbierane selektywnie i biodegradowalne powstające w gospodarstwach indywidualnych domowych i rolnych bądź w obrębie obiektów użyteczności publicznej zbierane będą do pojemników (o pojemności od 120 do 1100 litrów) lub worków, a następnie przy pomocy podmiotu gospodarczego posiadającego stosowne zezwolenie w zakresie zbierania i transportu odpadów komunalnych, przekazywane do dalszego zagospodarowania, w szczególności do sortowni (poza terenem gminy) – firmę bądź firmy świadczące powyższe usługi wyłoni w ramach przetargu samorząd gminny,
- 2) częstotliwość usuwania odpadów regulować będą zapisy zaktualizowanego *Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Wąsewo*:
 - z pojemników na niesegregowane odpady komunalne – nie rzadziej niż raz na dwa tygodnie,
 - z pojemników na segregowane odpady komunalne – nie rzadziej niż raz w miesiącu,
 - odpady ulegające biodegradacji – co najmniej raz na dwa miesiące,
 - odpady niebezpieczne – co najmniej raz na trzy miesiące,
 - odpady wielkogabarytowe – co najmniej raz na sześć miesięcy,
 - odpady remontowo – budowlane – co najmniej raz w roku,

ODPADY OPAKOWANIOWE:

- 3) planowany do wdrożenia na terenie całej gminy system zbierania odpadów opakowaniowych oparty będzie na selektywnej zbiórce tej kategorii odpadów w miejscu ich powstawania, w oparciu o system workowy bądź pojemnikowy (jego wdrożenie zostanie poprzedzone akcją informacyjno – edukacyjną). W ramach powyższej zbiórki zbierane będą: papier i tektura, tworzywa sztuczne oraz szkło.

Następnie każdy indywidualny wytwórca przekazywać będzie zebrane odpady do dalszego zagospodarowania uprawnionemu podmiotowi,

ODPADY WIELKOGABARYTOWE:

- 4) w okresie programowania niniejszego *Planu* selektywna zbiórka tej kategorii odpadów na terenie gminy Wąsewo realizowana będzie w sposób akcyjny przez samorząd gminny,

ODPADY REMONTOWO – BUDOWLANE:

- 5) w okresie programowania niniejszego *Planu* selektywna zbiórka tej kategorii odpadów na terenie gminy Wąsewo będzie odbywać się w oparciu o „zgłoszenie zapotrzebowania usługę”. Prowadzić ją będzie firma posiadająca stosowne zezwolenie na zbieranie i transport. Powyższa kategoria odpadów nie będzie magazynowana na terenie gminy,

ODPADY ULEGAJĄCE BIODEGRADACJI:

- 6) na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji na terenie gminy znacząca część powyższej kategorii odpadów zagospodarowywana jest przez ich wytwórców w ramach własnych gospodarstw, w szczególności poprzez skarmianie zwierząt gospodarskich oraz kompostowanie, co bezpośrednio wiąże się z rolniczym charakterem gminy, tak więc w okresie programowania niniejszego *Planu* preferowane będzie indywidualne kompostowanie odpadów ulegających biodegradacji (w szczególności takich odpadów, jak odpady kuchenne ulegające biodegradacji, odpady roślinne powstające na terenie nieruchomości w wyniku pielęgnacji zieleni). Powyższe odpady mieszkańcy będą mogli również zbierać łącznie z odpadami zmieszanymi bądź w sposób selektywny, a następnie przekazywać do dalszego zagospodarowania zgodnie z obowiązującymi przepisami,

ZUŻYTY SPRZĘT ELEKTRYCZNY I ELEKTRONICZNY, W TYM URZĄDZENIA ZAWIERAJĄCE SUBSTANCJE ZUBOŻAJĄCE WARSTWĘ OZONOWĄ:

- 7) powyższą kategorię odpadów mieszkańcy, zgodnie z obowiązującymi przepisami, będą mogli przekazywać do punktów ich sprzedaży (na terenie gminy brak takich punktów, najbliższe – na terenie miasta Ostrów Mazowiecka) oraz najbliższych zakładów przetwarzania sprzętu (lista dostępna na stronie <http://rzseie.gios.gov.pl/>). Ponadto w przypadku pozyskania dodatkowych środków finansowych samorząd gminny planuje zbiórkę powyższej kategorii odpadów w sposób akcyjny,

ZUŻYTE OPONY:

- 8) gospodarka powyższą kategorią odpadów w okresie programowania niniejszego *Planu* stanowić będzie obowiązek wytwórców. Ich zbiórka realizowana będzie m.in. przez punkty serwisowe ogumienia oraz stacje demontażu pojazdów zlokalizowane na terenie całego powiatu,

ODPADY NIEBEZPIECZNE ZE STRUMIENIA ODPADÓW KOMUNALNYCH:

- 9) małogabarytowe odpady niebezpieczne, tj. opakowania po środkach ochrony roślin bądź zanieczyszczone substancjami niebezpiecznymi, opakowania po farbach i lakierach, zgodnie z obowiązującymi przepisami, mieszkańcy gminy mogą przekazywać do punktów ich sprzedaży na terenie powiatu. Następnie zebrane odpady, w ramach stosownych umów, przekazywane będą do unieszkodliwienia uprawnionym do tego działania podmiotom,
- 10) małogabarytowe odpady niebezpieczne, tj. baterie i akumulatory oraz świetlówki mieszkańcy będą mogli wrzucać do oznakowanych pojemników przeznaczonych na te odpady rozmieszczonych na terenie gminy, m.in. w urzędzie gminy, w szkołach,
- 11) odpady medyczne (w tym termometry rtęciowe i przeterminowane leki) powstające w strumieniu odpadów komunalnych, w indywidualnych gospodarstwach domowych i rolnych (z pominięciem odpadów powstających w efekcie funkcjonowania obiektów działalności gospodarczej) mieszkańcy gminy Wąsewo będą mogli przekazywać do punktów zbiórki (specjalnie do tego celu przygotowany pojemnik) w aptekach i ośrodkach zdrowia na terenie gminy oraz na terenie miasta Ostrów Mazowiecka,
- 12) system gospodarowania padłymi zwierzętami (gospodarczymi, domowymi oraz bezpańskimi, np. z pasów drogowych) na terenie gminy Wąsewo realizowany będzie przez Zbiornicę Zwłok Zwierzęcych, Antoni Sołowiński, Ostrów Mazowiecka, ul. Chopina 18. Po zgłoszeniu padłe zwierzęta zabierane są w ciągu 24 godzin,
- 13) na terenie gminy nie występują urządzenia zawierające PCB, w związku z czym w niniejszym *Planie* nie przedstawiono systemu gospodarowania nimi,
- 14) ze względu na ograniczone środki finansowe gmina Wąsewo jako jednostka odpowiedzialna za gospodarkę odpadami na swoim terenie nie przewiduje prowadzenia zbiórki następujących kategorii odpadów, w ramach zadań własnych:
 - wyeksploatowanych pojazdów,
 - odpady weterynaryjne (za wyjątkiem zbiórki „akcyjnej”),
 - chemikaliów, olejów odpadowych, w tym opakowań nimi zanieczyszczonych (za wyjątkiem zbiórki „akcyjnej”).

Zbiórka oraz przekazywanie powyższych kategorii odpadów do odzysku bądź unieszkodliwiania pozostaje obowiązkiem wytwórców tych odpadów, w ramach

indywidualnie podpisywanych umów z wyspecjalizowanymi podmiotami bądź w oparciu o zasady wynikające z obowiązujących przepisów prawnych.

Wyeksploatowane pojazdy, powstające w obrębie gminy Wąsewo, ich właściciele mogą przekazywać do stacji demontażu pojazdów zlokalizowanych na terenie powiatu ostrowskiego funkcjonują: PPH-U-T „DŁUGPOL” Ryszard Długołęcki w Ostrowi Mazowieckiej oraz Firma Wielobranżowa Jacek Wilczyński w Ostrowi Mazowieckiej.

OSADY ŚCIEKOWE:

Osady ściekowe powstające na terenie gminy w momencie zebrania opłacalnej ekonomicznie partii transportowej, przekazywane są do dalszego zagospodarowania uprawnionym do tego działania podmiotom gospodarczym. Do czasu przekazania powyższe odpady magazynowane są na terenie oczyszczalni ścieków, w sposób chroniący środowisko wodno – gruntowe przed potencjalnym zanieczyszczeniem (pod wiatą, na terenie posiadającym utwardzone podłoże). Powyższy system gospodarki odpadami ściekowymi nie ulegnie zmianie w okresie programowania niniejszego *Planu gospodarki odpadami*.

ODPADY ZAWIERAJĄCE AZBEST:

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji *Planu gospodarki odpadami dla gminy Wąsewo* na terenie gminy zakończona została inwentaryzacja wyrobów azbestowych, występujących w obrębie obiektów budowlanych, zarówno stanowiących własność osób prywatnych, jak i stanowiących obiekty użyteczności publicznej. W ramach prowadzonej inwentaryzacji uzyskano dane dotyczące ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy oraz ich ogólnej jakości, które stanowią podstawę planowanych przez Gminę zadań, sformalizowanych w formie *Programu usuwania azbest i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Wąsewo*.

Wśród najważniejszych działań, jakie samorząd gminny zobowiązany jest podjąć w zakresie gospodarki powyższą kategorią odpadów jest:

- 1) mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej,
- 2) edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania,
- 3) podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych.

Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze, społeczne (wysokie nagromadzenie działek letniskowych na terenie gminy) oraz ograniczone środki budżetowe władze

samorządowe **nie przewidują lokalizacji na terenie gminy stałego punktu dobrowolnego gromadzenia odpadów komunalnych.**

Mając jednak na względzie ułatwienie przekazywania przez mieszkańców oraz przebywających na terenie gminy letników do właściwego zagospodarowania powstających w strumieniu odpadów komunalnych tzw. odpadów problemowych, tj. zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady wielkogabarytowe i niebezpieczne, samorząd gminy, w przypadku pozyskania dodatkowych środków finansowych, planuje zbiórkę powyższych kategorii odpadów w sposób akcyjny. Za odpowiednią organizację zbiórki oraz zabezpieczenie czasowego punktu dobrowolnego gromadzenia odpadów odpowiedzialny będzie Urząd Gminy.

Odpady z sektora komunalnego, powstające na terenie gminy Wąsewo w okresie programowania niniejszego *Planu*, tj. po zamknięciu składowiska odpadów w m. Brzezenko Rościszewskie, przekazywane będą na składowisko odpadów w m. Lubiejewie Starym, gmina Ostrów Mazowiecka.

Według „Krajowego Programu Zwiększania Lesistości” lesistość kraju do roku 2020 ma wzrosnąć do 30%. W „Programie Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r.” sformułowany został cel – zwiększenie lesistości i ochrona lasów. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska planuje, aby do 2011 r. lesistość województwa wzrosła do 25%. Lasy i grunty leśne na terenie gminy Wąsewo obejmują nieco ponad 24% jej powierzchni. Biorąc powyższe pod uwagę samorząd gminny jest zobowiązany do podjęcia działań w powyższym zakresie.

Rozmiar zalesień gruntów rolnych do 2020 r. na terenie powiatu ostrowskiego (według *Krajowego Programu Zwiększania Lesistości*) powinien wynieść 339 ha (z czego sektor państwowy obejmuje 8 ha). Brak jednak powyższych danych na poziomie gmin.

Rozdział 5.4. Ochrona przyrody

Formy ochrony przyrody na terenie gminy Wąsewo reprezentowane są przez pomniki przyrody, użytki ekologiczne oraz obszary NATURA 2000.

Poniżej przedstawiono charakterystykę pomników przyrody:

- jesion wyniosły (obwód pnia – 290 cm) na terenie parku w m. Trynosy Osiedla (Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 41/80 z 15.08.1980 r., Dz. Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990 r.)
- platan klonolistny (obwód pnia – 260 cm) na terenie parku w m. Trynosy Osiedla (Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 42/80 z 15.08.1980 r., Dz. Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990 r.)

- kasztanowiec zwyczajny (obwód pnia – 220 cm) na terenie parku w m. Trynosy Osiedla (Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 43/80 z 15.08.1980 r., Dz. Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990 r.)
- lipa drobnolistna – grupa 6 drzew (obwód pnia – 145 cm, 90 cm, 135 cm, 160 cm, 175 cm, 110 cm) na terenie parku w m. Trynosy Osiedla (Orzeczenie Wojewody Ostrołęckiego Nr 44/80 z 15.08.1980 r., Dz. Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990 r.)
- dąb szypułkowy (obwód pnia – 920 cm) na terenie parku w m. Trynosy Osiedla (Orzeczenie PWRN w Warszawie Nr 54 Nr Lb5/75/2724/55 z 30.12.1955 r., Dz. Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990 r.)
- dąb szypułkowy (obwód pnia – 450 cm) na terenie parku w m. Trynosy Osiedla (Orzeczenie PWRN w Warszawie Nr 176 Zn RLoP 831/24/72 z 1.08.1972 r. Dz. Urz. Woj. Ostrołęckiego Nr 21 z 31.12.1990 r.)

Na terenie gminy Wąsewo użytki ekologiczne reprezentowane są przez jeden obiekt – bagno o powierzchni 0,38 ha, oznaczone w ewidencji Lasów Państwowych Nadleśnictwa Wyszaków (Leśnictwo Czary, obręb Długosiodło) jako oddział 24d, uznane za użytek ekologiczny Rozporządzeniem Wojewody Ostrołęckiego Nr 3 z dnia 19 sierpnia 1996 r. (Dz. Urz. Nr 37, poz. 69).

Na terenie gminy wyznaczono jeden obszar NATURA 2000 – jest to obszar „Puszcza Biała” PLB 14007 (obejmujący na terenie gminy Wąsewo 3.843,3 ha), który w kwietniu 2004 r. został zakwalifikowany jako obszar specjalnej ochrony na podstawie Dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. Dyrektywy Ptasiej, zaś w lipcu 2004 r. objęty został ochroną prawną na mocy *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000*, określającego jego nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę, cel i przedmiot ochrony oraz sprawującego nadzór nad obszarem (obecnie obowiązuje *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków* – Dz. U. Nr 25, poz. 133).

Puszcza Biała stanowi obszar typu D – OSO, który graniczy z innym obszarem NATURA 2000 – OSO lub SOO, ale się z nim nie przecina. Terytorialnie powiązany jest z obszarami: Dolina Dolnego Bugu (PLB 140001), Dolina Dolnej Narwi (PLB 140014) oraz Ostoja Nadbużańska (PLH 140011).

Analizowany obszar stanowi jeden z największych kompleksów leśnych na Mazowszu, usytuowany między Bugiem a Narwią. Najważniejszymi rzekami przepływającymi przez te lasy są: Brok, Struga, Tuchełka, Turka oraz Wymarkacz – dopływy Narwi i Bugu. Lasy w postaci kilka kompleksów, o różnym zwarciu, pokrywają większość obszaru ostoi. Obecnie posiadają one jedynie znaczenie gospodarcze. Teren

zdominowany jest przez suche siedliska porośnięte sośninami w średnim wieku, a lokalnie występują drzewostany dębowo – grabowe, jesionowo – olszowe i olszowe. Niektóre fragmenty zbiorowisk leśnych mają zachowany prawie naturalny charakter. Na obszarze ostoi w dolinach potoków występują również łąki i zarośla wierzbowe oraz dwa małe kompleksy stawów rybnych. Dla analizowanego obszaru pokrycie przez poszczególne kategorie siedlisk prezentuje się w sposób następujący:

– lasy iglaste	- 51,0 %
– lasy liściaste	- 5,0 %
– lasy mieszane	- 5,0 %
– siedliska leśne (ogólnie)	- 1,0 %
– siedliska łąkowe i zaroślowe (ogólnie)	- 9,0 %
– siedliska rolnicze (ogólnie)	- 28,0 %
– inne tereny (wsi, drogi, śmietniska, kopalnie, tereny przem.)	- 1,0 %

Przedmiotem ochrony w ramach Puszczy Białej są gatunki ptaków wymienione w załączniku nr 2 do *Rozporządzenie Ministra Środowiska*.

Puszcza Biała stanowi ostoję ptasią o randze europejskiej. Występuje tu co najmniej 29 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 13 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowy analizowany obszar zasiedla co najmniej 1% krajowej populacji następujących gatunków: bocian czarny, kraska (PCK), lelek. Istnieje niejasna informacja o gnieźdzeniu się dzierzby rudogłowej w 1993 r., później nie potwierdzona. Teren wymaga zbadania i waloryzacji.

Analizowany obszar NATURA 2000 stanowi również ostoję ptaków o znaczeniu międzynarodowym – PL058 Puszcza Biała (*Biala Forest*), kryteria BirdLife International: C1, C6. Gatunkami ptaków, których liczebność kwalifikuje Puszcę Białą do międzynarodowych ostoi ptaków to: *derkacz*, *lelek*, *kraska* oraz *świergotek polny*.

Na obszarze Puszczy Białej zidentyfikowano występowanie jednego gatunku ssaków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG – jest to wilk (*Canis lupus*). Na terenie analizowanego obszaru nie zidentyfikowano występowania płazów i gadów oraz bezkręgowców wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG.

Na terenie Puszczy Białej nie występują siedliska wymienione w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej. Na terenie obszaru występują dwa gatunki roślin wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG: leniec bezpodkwiatowy (*Thesium ebracteatum*) oraz sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*).

Siedliska analizowanego obszaru są silnie zdegradowane i wymagają szczególnej troski ze względu na utrzymanie istniejącego stanu ważnych dla Europy gatunków

ptaków. Wzrost zagrożenia mógłby wystąpić w wypadku odstąpienia od obowiązujących obecnie zasad gospodarki leśnej.

Rozdział 5.5. Źródła energii odnawialnej

W celu identyfikacji zasobów energii odnawialnej na terenie województwa mazowieckiego oraz zakresu ich wykorzystania opracowany został „Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego”, 2006 r. W wyniku przeprowadzonych analiz określono przybliżony potencjał oraz szacunkowy poziom wykorzystania zasobów energii odnawialnej na terenie województwa, przy czym potencjał dla poszczególnych kierunków energetyki odnawialnej określony został na poziomie powiatów.

Na terenie powiatu ostrowskiego potencjalne źródło odnawialnej energii wodnej stanowi rzeka Bug oraz jej dopływ Brok. Na terenie gminy Wąsewo, ze względu na potencjał energetyczny występujących tu cieków, nie istnieje możliwość rozwoju energetyki wodnej.

Rozwój energetyki wiatrowej uwarunkowany jest występowaniem wiatrów o określonej prędkości oraz częstotliwości powtarzania się tych wiatrów. Jak wynika z zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...*, powiat ostrowski nie stanowi obszaru preferowanego do rozwoju energetyki wiatrowej. Na dzień sporządzenia niniejszego *Programu ...* na terenie gminy Wąsewo nie posiadają lokalizacji żadne źródła energii wiatrowej.

Według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* obszar gminy Wąsewo (rejonizacja Polski pod względem możliwości wykorzystania energii słonecznej), położony jest w regionie R III, dla którego potencjalna energia użytkowa w ciągu roku wynosi 985 kWh/m². Na dzień sporządzenia niniejszego dokumentu brak informacji o działających na terenie gminy kolektorach słonecznych.

Według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* teren powiatu ostrowskiego nie jest predysponowanych do pozyskiwania ciepła z głębokich otworów, a więc rozwoju energetyki geotermalnej. Na dzień sporządzenia niniejszego *Programu ...* na terenie gminy Wąsewo nie posiadają lokalizacji żadne obiekty energetyki geotermalnej.

Typem energetyki odnawialnej, który posiada największe możliwości rozwoju na terenie powiatu ostrowskiego, w tym także gminy Wąsewo jest energetyka na bazie *biomasy stałej*, pod pojęciem której rozumieć należy stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości produkcji rolnej oraz leśnej, przemysłu

przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji. Biomasę wykorzystuje się na cele energetyczne w następujący sposób:

- w procesach bezpośredniego spalania (np.: drewno, słoma),
- przetwarzanie na paliwa ciekłe (np.: estry oleju rzepakowego, alkohol),
- przetwarzanie na paliwo gazowe (np.: biogaz rolniczy, biogaz z oczyszczalni ścieków, gaz wysypiskowy).

Na terenie powiatu ostrowskiego potencjał energetyczny z zasobów biomasy kształtuje się następująco:

- z drewna z lasów – 121.520 GJ/ rok,
- z sadów – 461 GJ/ rok,
- z drewna odpadowego z dróg i miejskich terenów zurbanizowanych – 5.405 GJ/ rok,
- ze słomy – 0 GJ/ rok.

Rozdział 5.6. Wnioski z diagnozy stanu

Na podstawie przedstawionych powyżej informacji sporządzono analizę SWOT, dzięki której określono katalog silnych stron gminy oraz zidentyfikowano szanse i zagrożenia (w aspekcie ochrony i kształtowania środowiska). Powyższą analizę prezentuje tabela nr 12.

W tabeli nr 13 przedstawiono listę najpilniejszych problemów ekologicznych, ich przyczyny oraz proponowane sposoby rozwiązania.

Tabela nr 12. Analiza SWOT

Uwarunkowania wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – dobry stan środowiska naturalnego – niski poziom chemizacji środowiska naturalnego – tradycyjna gospodarka rolna, stanowiąca niskie obciążenie dla środowiska – brak przemysłu degradującego środowisko – rozpoczęte wdrażanie systemu zorganizowanej i selektywnej zbiórki odpadów komunalnych – wysoki stopień zwodociągowania gminy – dobra jakość aerosanitarna powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> – niski poziom wykorzystania alternatywnych źródeł energii – brak monitoringu stanu środowiska na terenie gminy – niski poziom skanalizowania gminy – brak wystarczających środków finansowych na realizację przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska i ochrony przyrody – występowanie dzikich wysypisk – składowanie jako dominujący sposób unieszkodliwiania odpadów – brak systemu zbierania odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych

Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - korzystne zasady oraz źródła finansowania przedsięwzięć i działań proekologicznych - rozwój systemu wspierania inicjatyw podmiotów gospodarczych zmierzających do uzyskania dofinansowania przedsięwzięć proekologicznych - wzrost popytu na zdrową żywność, agroturystykę i turystykę przyrodniczą - system programów rolno – środowiskowych 	<ul style="list-style-type: none"> - niestabilność przepisów prawnych - silna konkurencja o uzyskanie dodatkowych środków finansowych - niska wiedza na temat programów rolno – środowiskowych - niska wiedza na temat zasad ochrony środowiska w rolnictwie i działalności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 13. Przyczyny i sposoby rozwiązywania problemów środowiskowych na terenie gminy Wąsewo

Problem ekologiczny	Główne przyczyny występowania problemu	Ogólne metody w zakresie przeciwdziałania problemowi
Ochrona wód powierzchniowych	<ul style="list-style-type: none"> - zanieczyszczenia pochodzące spoza gminy - niski poziom skanalizowania gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - współpraca na rzecz zmniejszenia zanieczyszczeń spoza terenu gminy - dalsza sanitacja gminy - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
Ochrona wód podziemnych	<ul style="list-style-type: none"> - nieszczelne bezodpływowe zbiorniki asenizacyjne - dzikie wysypiska 	<ul style="list-style-type: none"> - kontrola szczelności bezodpływowych zbiorników ścieków - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków - skanalizowanie gminy - likwidacja dzikich wysypisk odpadów
Ochrona powietrza atmosferycznego	<ul style="list-style-type: none"> - napływy zanieczyszczeń spoza terenu gminy - przestarzały system ogrzewania 	<ul style="list-style-type: none"> - modernizacja systemów ogrzewania - wprowadzanie alternatywnych źródeł energii
Gospodarka odpadami	<ul style="list-style-type: none"> - niski stopień selektywnej zbiórki odpadów komunalnych - niski poziom odzysku surowców wtórnych - brak selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych ze strumienia komunalnego 	<ul style="list-style-type: none"> - wprowadzenie kompleksowej gospodarki odpadami na terenie całej gminy, uwzględniającej selektywną zbiórkę oraz odzysk surowców wtórnych - wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych ze strumienia komunalnego - edukacja ekologiczna społeczności

Źródło: opracowanie własne

Rozdział 6. Cele polityki ekologicznej dla Gminy Wąsewo

Mianem *celu* określić należy stan pozytywny, który chcemy osiągnąć w planowanym okresie dla rozwiązania określonego problemu. Można tworzyć dowolnie, w sensie ilości poziomów, rozbudowaną *hierarchię celów*, która jest graficznym przedstawieniem założonych relacji pomiędzy poszczególnymi celami i ich poszczególnymi poziomami zachowujących relacje logiczne, tj. cel niższego rzędu jest środkiem do osiągnięcia celu wyższego rzędu. Dla potrzeb budowy *Programu ochrony środowiska* przyjmuje się na ogół III – szczeblową hierarchię celów:

I poziom:	cel strategiczny
II poziom:	cele operacyjne
III poziom:	cele szczegółowe

Cel strategiczny to najbardziej ogólny cel, podstawowa idea przyszłego rozwoju i dotyczy przyszłości. W tym ujęciu poprawnie zdefiniowany cel nadrzędny stanowi punkt odniesienia dla wyznaczania celów niższego rzędu. Cel nadrzędny odpowiada na pytania: *dlaczego działamy ? do czego dążymy ? jaki cel mamy szansę w pewnym (na ogół dużym) stopniu osiągnąć, jeśli podejmiemy działania strategiczne ?* Cel nadrzędny to najwyższy poziom celów, który musi być rozpisany na cele bezpośrednie, czyli konkretne efekty, które chcemy osiągnąć za 10 – 15 lat.

Cel operacyjny w odróżnieniu do celu nadrzędnego to taki cel główny, który mamy osiągnąć w całości i za osiągnięcie którego ponosimy w pełni odpowiedzialność. Odpowiada na pytanie: *gdzie chcemy dojść ?*

Najważniejszym etapem określenia kierunku realizacji gminnej polityki ekologicznej jest określenie celów szczegółowych. O ile deklaracja celu nadrzędnego i celów bezpośrednich jest przekazem pewnych intencji w odniesieniu do przyszłości, to cele szczegółowe stanowią już konkretne „punkty docelowe”. Cele te wynikają z:

- analizy sytuacyjnej obszaru objętego programowaniem, jego mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń wynikających z uwarunkowań zewnętrznych,
- analizy problemów, z jakimi dany obszar się boryka.

Cele szczegółowe stanowią więc odzwierciedlenie konkretnych warunków zewnętrznych, jak i konkretnych wewnętrznych możliwości każdego obszaru.

Naczelną zasadą przyjętą w *Programie ochrony środowiska dla gminy Wąsewo* jest zasada zrównoważonego rozwoju w celu umożliwienia lepszego zagospodarowania istniejącego potencjału gminy.

Cele i działania proponowane w *Programie ochrony środowiska* powinny posłużyć do tworzenia warunków dla takich zachowań lokalnej społeczności, które w pierwszej

kolejności polegać będą na niepogarszaniu stanu środowiska przyrodniczego na tym terenie, a następnie na jego poprawie. Realizacja wytyczonych w *Programie* celów powinna spowodować zrównoważony rozwój gospodarczy, polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie gminy.

Przy formułowaniu poniższych celów polityki ekologicznej gminy Wąsewo posługiwano się następującymi kryteriami:

- obiektywny wpływ na stan środowiska (im bardziej realizacja celu przyczynia się do poprawy stanu środowiska, tym cel ważniejszy),
- nieodwracalność problemu (priorytet mają cele i działania, które rozwiązują problemy pociągające za sobą poważne i nieodwracalne konsekwencje),
- efektywność działań (cel dający szybki rezultat, potrzebny do pokazania sukcesów we wdrażaniu programu),
- skuteczność ochrony środowiska (priorytetowe są te zadania, które dają duże rezultaty przy stosunkowo niskim koszcie wdrażania),
- wieloaspektowość zadań (są one warunkiem realizacji innych, istotnych celów),
- ich subiektywny wpływ na stan środowiska (zapotrzebowania mieszkańców),
- wykonalność procesu (możliwość realizacji w aspekcie czasu, liczby osób potrzebnych do realizacji, stopnia zaangażowania stron).

CEL STRATEGICZNY:

Gmina Wąsewo – gmina dbająca o jakość życia i bezpieczeństwo ekologiczne mieszkańców oraz przyjazna środowisku

CELE OPERACYJNE (BEZPOŚREDNIE):

- 1) *Rozbudowa infrastruktury technicznej.*
- 2) *Ochrona środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem.*
- 3) *Ochrona zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.*
- 4) *Powszechna edukacja ekologiczna.*

CEL OPERACYJNY I – cele szczegółowe:

- 1) rozbudowa systemu zbiorczej kanalizacyjnej sanitarnej,
- 2) modernizacja istniejącej sieci wodociągowej,
- 3) modernizacja lokalnych systemów grzewczych,
- 4) modernizacja dróg gminnych,

CEL OPERACYJNY II – cele szczegółowe:

- 1) likwidacja dzikich wysypisk śmieci,
- 2) rozszerzenie systemu selekcji zbiórki odpadów komunalnych,
- 3) intensyfikacja kontroli szamb, szczególnie na terenach letniskowych,

- 4) budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

CEL OPERACYJNY III – cele szczegółowe:

- 1) bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych,
- 2) bieżąca konserwacja pomników przyrody,
- 3) zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo z równoczesnym prowadzeniem działań sprzyjających różnicowaniu struktury gatunkowej terenów leśnych.

CEL OPERACYJNY IV – cele szczegółowe:

- 1) edukacja kadry samorządowej „dla środowiska”,
- 2) edukacja lokalnej społeczności w zakresie racjonalnego korzystania ze środowiska,
- 3) edukacja lokalnej społeczności w zakresie zasad dobrej praktyki rolniczej (KDPR) oraz korzyści z wdrażania programów rolno – środowiskowych.

Ze względu przewidywane zmiany w przepisach dotyczące zasad gospodarowania odpadami komunalnymi poniżej wyszczególniono również cele, jakie samorząd gminy Wąsewo planuje przyjąć w powyższym zakresie:

Cel strategiczny: *wprowadzenie na terenie całej gminy zorganizowanej i selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów opakowaniowych, odpadów ulegających biodegradacji i odpadów niebezpiecznych oraz zwiększenie poziomu odzysku i recyklingu odpadów*

Cele krótkookresowe 2012 – 2015:

- 1) Wspieranie działań dla zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców gminy w zakresie prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi,
- 2) Wspieranie działań w zakresie objęcia wszystkich mieszkańców gminy zorganizowanym oraz selektywnym zbieraniem odpadów do końca 2012 roku,
- 3) Zwiększenie efektywności systemu selektywnego zbierania odpadów w zakresie:
 - odpadów ulegających biodegradacji,
 - papieru i tektury,
 - odpadów opakowaniowych ze szkła,
 - tworzyw sztucznych i metali,
 - odpadów niebezpiecznych w strumieniu odpadów komunalnych (w tym: zużytych źródeł światła, zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, przeterminowanych leków, itp.),
 - odpadów wielkogabarytowych i odpadów budowlano – remontowych.

- 4) Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki dla osiągnięcia pod koniec 2015 roku odpowiednich poziomów odzysku i recyklingu dla:
 - odpadów wielkogabarytowych na poziomie 65% ilości wytworzonej,
 - odpadów niebezpiecznych na poziomie 35% ilości wytworzonej,
 - poddania odpadów opakowaniowych – odzyskowi 60% ilości wytworzonej, recyklingowi – 55% - 80% ilości wytworzonej.
- 5) Wspieranie działań w zakresie ograniczenia kierowania na składowiska odpadów niesegregowanych i nieprzetworzonych,
- 6) Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych:
 - w 2013 więcej niż 50%,
 - w 2020 więcej niż 35%masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- 7) Wspieranie działań na rzecz eliminacji praktyk nielegalnego składowania odpadów,
- 8) Wspieranie działań w zakresie zmniejszania masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r.
- 9) Zamknięcie do końca 2012 r. składowiska odpadów w m. Brzezienko Rościszewskie,
- 10) Sukcesywna likwidacja dzikich wysypisk
- 11) Sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy, z uwzględnieniem ich przydatności.

Cele długookresowe 2016 – 2019:

- 1) Kontynuacja działań na rzecz zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców gminy,
- 2) Doskonalenie systemu selektywnego zbierania w celu podnoszenia poziomów odzysku i recyklingu poszczególnych kategorii odpadów,
- 3) Wspieranie rozwoju regionalnych systemów gospodarki odpadami komunalnymi,
- 4) Skierowanie w roku 2020 na składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne nie więcej niż 35% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995),
- 5) Wspieranie działań do składowania tylko odpadów przetworzonych (balastowych),
- 6) Sukcesywna likwidacja dzikich wysypisk,
- 7) Kontynuacja usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.

Rozdział 6.1. Gminne limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska

W związku z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i koniecznością ograniczenia wprowadzania zanieczyszczeń do środowiska ustalone zostały limity krajowe (do osiągnięcia do 2010 roku). W „II Polityce ekologicznej państwa”, przyjętej przez Radę Ministrów w czerwcu 2000 r. a następnie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w sierpniu 2001 r., ustalone zostały następujące ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50 % w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50 % w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- ograniczenie zużycia energii o 50 % w stosunku do 1990 r. i 25 % w stosunku do 2000 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.,
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50 % papieru i szkła z odpadów komunalnych,
- pełna (100 %) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r. z przemysłu o 50 %, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i wsi) o 30 % i ze spływu powierzchniowego – również o 30 %,
- ograniczenie emisji pyłów o 75 %, dwutlenku siarki o 56 %, tlenków azotu o 31 %, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4 % i amoniaku o 8 % w stosunku do stanu w 1990 r.

Wszystkie wymienione krajowe limity dotyczą celów do osiągnięcia najpóźniej do 2010 r. Limity powyższe nie były korygowane przy sporządzaniu „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010”, ani przy sporządzaniu „Polityki ekologicznej państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016”. Z uwagi na brak podstaw planistycznych nie można również dokonać podziału limitów krajowych na regionalne, a tym bardziej lokalne.

Dlatego też, dla gminy Wąsewo założono realizację polityki długoterminowej, opartej w sformułowane cele i działania, sprzyjającej osiągnięciu powyższych limitów krajowych bez ich definiowania na poziomie lokalnym.

Rozdział 6.2. Lista priorytetowych przedsięwzięć

W myśl sformułowanych przez Ministerstwo Środowiska *Wytycznych sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym* przyjęte zadania podzielono na:

- **zadania własne gminy (W)** – pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- **zadania koordynowane (K)** – pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego.

W poniższych tabelach nr 14 – 17 zaprezentowano priorytetowe przedsięwzięcia i działania w zakresie ochrony środowiska przewidziane do realizacji w okresie programowania niniejszego *Programu*. W przypadku działań koordynowanych ich znaczenie dla ochrony środowiska powoduje, że posiadają praktycznie charakter ciągły, w związku z czym w latach 2012 – 2015 oraz 2012 – 2019 pokrywają się.

Zaznaczyć należy, że jest to lista otwarta i w trakcie realizacji *Programu* może być modyfikowana, a jej modyfikacje uzależnione będą od dostępności środków finansowych, jakie gmina może zagwarantować w swoim budżecie na realizację działań inwestycyjnych, w oparciu o środki własne oraz zewnętrzne środki finansowe.

*Tabela nr 14. Priorytetowe **działania własne** przewidziane do realizacji na terenie gminy Wąsewo na lata 2012 – 2015*

Lp.	Przedsięwzięcie	Realizacja w latach	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji
1.	Bieżąca modernizacja sieci wodociągowej na terenie gminy	2012 – 2015	budżet gminy, fundusze UE, WFOŚ i GW	brak danych
2.	Przebudowa drogi w m. Brudki Stare	2012 – 2013		brak danych
3.	Przebudowa drogi Rząśnik Włościański – Dalekie	2012 – 2013		brak danych
4.	Przebudowa drogi Grądy – Rynek	2012 – 2013		brak danych

5.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Wąsewie	2012 – 2015		brak danych
6.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2012 – 2015		brak danych
7.	Renowacja zbiornika w Zastawiu	2012 – 2013		brak danych
8.	Likwidacja dzikiego wysypisk odpadów w Zastawiu	2012		brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wąsewo

Tabela nr 15. Priorytetowe **działania własne** przewidziane do realizacji na terenie gminy Wąsewo **na lata 2012 – 2019**

Lp.	Przedsięwzięcie	Realizacja w latach	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji
1.	Bieżąca modernizacja sieci wodociągowej na terenie gminy	2012 – 2019	budżet gminy, fundusze UE, WFOŚ i GW	brak danych
2.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2012 – 2019		brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wąsewo

Tabela nr 16. Priorytetowe **działania koordynowane** przewidziane do realizacji na terenie Wąsewo **na lata 2012 – 2015**

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Źródła finansowania
1.	Kontrola zagospodarowania ścieków bytowo – gospodarczych na terenie gminy	gmina, właściciele nieruchomości	środki własne właściciele nieruchomości
2.	Modernizacja kotłowni lokalnych i zbiorczych	gmina, właściciele nieruchomości	środki własne właściciele nieruchomości, fundusze celowe
3.	Edukacja mieszkańców w zakresie możliwości i konieczności oszczędzania wody w gospodarstwach domowych	gmina, organizacje samorządowe i pozarządowe	fundusze ekologiczne
4.	Inwentaryzacja źródeł zorganizowanej i rozproszonej emisji zanieczyszczeń do atmosfery	WIOS	fundusze ekologiczne
5.	Inwentaryzacja źródeł uciążliwości akustycznej		
6.	Ochrona obszarów cennych przyrodniczo	Wojewoda Mazowiecki, gmina, Nadleśnictwa	fundusze ekologiczne, budżet województwa, gminy
7.	Sukcesywne zalesianie gruntów ornych V i VI klasy bonitacyjnej	Nadleśnictwa, właściciele lasów	fundusze ekologiczne, środki właścicieli gruntów, budżet państwa, środki Lasów Państwowych
8.	Wprowadzanie zadrzewień na brzegach rzek i lokalnych wododziałów		

9.	Rekultywacja terenów zdegradowanych	przedsiębiorcy, właściciele terenów, Starosta	środki inwestorów, fundusze ekologiczne, budżet powiatu
10.	Organizacja szkoleń, warsztatów, seminariów poświęconych ochronie środowiska	gmina, Urząd Marszałkowski, firmy szkoleniowe, media	budżet własny, fundusze ekologiczne, środki przedsiębiorców, sponsorzy
11.	Organizacja imprez związanych z ochroną środowiska: Dzień Ziemi, Dzień Ochrony Środowiska, Sprząatanie Świata	gmina, szkoły, media	budżet własny, fundusze ekologiczne, środki przedsiębiorców, sponsorzy

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 17. Priorytetowe **działania koordynowane** przewidziane do realizacji na terenie Wąsewo **na lata 2012 – 2019**

Lp.	Działanie	Realizatorzy	Źródła finansowania
1.	Kontrola zagospodarowania ścieków bytowo – gospodarczych na terenie gminy	gmina, właściciele nieruchomości	środki własne właściciele nieruchomości
2.	Edukacja mieszkańców w zakresie możliwości i konieczności oszczędzania wody w gospodarstwach domowych	gmina, organizacje samorządowe i pozarządowe	fundusze ekologiczne
3.	Inwentaryzacja źródeł zorganizowanej i rozproszonej emisji zanieczyszczeń do atmosfery	WIOS	fundusze ekologiczne
4.	Inwentaryzacja źródeł uciążliwości akustycznej		
5.	Budowa zabezpieczeń przed uciążliwościami akustycznymi np. osłon, ekranów akustycznych	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych, Zarząd Dróg Wojewódzkich, zarządcy obiektów	budżet państwa, środki UE, fundusze ekologiczne
6.	Ochrona obszarów cennych przyrodniczo	Wojewoda Mazowiecki, gmina, Nadleśnictwa	fundusze ekologiczne, budżet województwa, powiatu i gminy
7.	Rekultywacja terenów zdegradowanych	przedsiębiorcy, właściciele terenów, Starosta	środki inwestorów, fundusze ekologiczne, budżet powiatu
8.	Organizacja szkoleń, warsztatów, seminariów poświęconych ochronie środowiska	gmina, Urząd Marszałkowski, firmy szkoleniowe, media	budżet własny, fundusze ekologiczne, środki przedsiębiorców, sponsorzy
9.	Organizacja imprez związanych z ochroną środowiska: Dzień Ziemi, Dzień Ochrony Środowiska, Sprząatanie Świata	gmina, szkoły, media	budżet własny, fundusze ekologiczne, środki przedsiębiorców, sponsorzy

Źródło: opracowanie własne

Realizacja powyższych działań i przedsięwzięć obejmować będzie następujące koszty finansowe:

- 1) *administracyjne* – sprowadzają się do kosztów ponoszonych na monitorowanie realizacji programu. Z kosztów osobowych należałoby wymienić te, które mogą być związane ze zwiększeniem ilości zatrudnionych pracowników zajmujących się ochroną środowiska. Będą także obejmowały koszty związane z wydatkami na promocję, uczestnictwo w sympozjach, seminariach, targach czy zakup fachowej literatury,
- 2) *edukacyjne* – na które złożą się głównie nakłady na doprowadzenie do zwiększenia świadomości proekologicznej i to zarówno w realizowanych programach edukacyjnych w szkołach jak i akcjach edukacyjnych kierowanych do pozostałej części społeczności przy okazji realizacji inwestycji. Należy do nich też zaliczyć wydatki na nagrody w konkursach organizowanych w celach edukacyjnych,
- 3) *inwestycyjne* – będą najistotniejszą pozycją w realizacji projektu *Programu*. Muszą obejmować wydatki na przygotowanie inwestycji niezbędnych do jego realizacji i uzyskania wymiernych efektów.

Oszacowanie powyższych kosztów przedstawiono wyłącznie dla działań inwestycyjnych, zapisanych literalnie w budżecie gminy. W przypadku zadań koordynowanych określenie kosztów realizacji nie jest możliwe, gdyż ich realizacja w znacznej mierze uzależniona będzie od dostępności środków finansowych, które gmina będzie mogła wydatkować z budżetu bądź dodatkowo pozyskać ze źródeł zewnętrznych.

Rozdział 7. Edukacja ekologiczna

Koniecznym instrumentem realizacji *Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo* jest edukacja ekologiczna mieszkańców. Bez świadomego włączenia różnych grup społecznych w realizację *Programu* nawet najlepsze działania na rzecz ochrony środowiska mogą się wydać nieskuteczne.

Działania podejmowane w tej sferze muszą być dostosowane do stanu świadomości mieszkańców i ich gotowości do przyjęcia nowych treści. Każda społeczność lokalna powinna mieć swoje tempo dochodzenia do założeń Agendy 21¹¹. Nie chodzi o to, aby od razu myśleć o problemach globalnych i załamać się pod ich ciężarem. Zalecane są powolne, ale głębokie zmiany w naszej świadomości i postawach, to przyjęcie

¹¹ „...Wiele osób nie rozumie ścisłych zależności pomiędzy działalnością człowieka a środowiskiem, ponieważ ich wiedza jest niedokładna lub niewystarczająca. Należy zwiększyć wrażliwość ludzi i ich zaangażowanie w procesie poszukiwania rozwiązań dotyczących problemów środowiska i rozwoju. Edukacja może ukształtować świadomość, jeśli chodzi o kwestie środowiska i etykę, wartości i postawy, umiejętności i zachowania potrzebne do zrównoważonego rozwoju” Dokument Programowy Konferencji „Środowisko i Rozwój” w Rio de Janeiro 1992 r.

odpowiedzialności za stan najbliższego środowiska i codzienne systematyczne zachowania w domu. Grupy odbiorców, do których należy skierować treści edukacyjne to przede wszystkim:

- dzieci i młodzież (w tej grupie najłatwiej wykształcić trwałe zachowania),
- nauczyciele,
- animatorzy kulturalno – społeczni,
- rolnicy i ich rodziny,
- członkowie rad sołeckich,
- członkowie Rady Gminy i administracji samorządowej,
- mieszkańcy zagrożeni negatywnymi wpływami urbanizacji i przemysłu,
- pracodawcy.

Podstawowymi celami edukacji ekologicznej powinno być:

- przybliżenie mieszkańcom problematyki ochrony środowiska, związanej bezpośrednio z gminą i jej otoczeniem,
- trwałe zmiany w świadomości społecznej, prowadzące do zachowań nie szkodzących środowisku,
- zbudowanie poczucia odpowiedzialności za stan najbliższego środowiska,
- zachęcenie do podejmowania określonych działań na rzecz ochrony środowiska i przyrody w gminie,
- budowanie wspólnej płaszczyzny działań samorządu i mieszkańców, ich integracja przy rozwiązaniu problemów ochrony środowiska.

Realizacja edukacji ekologicznej musi odpowiadać trzem założeniom:

- edukacja ekologiczna promuje zachowania przyjazne środowisku,
- jest ona powiązana z *Programem ochrony środowiska*, a w szczególności z zadaniami inwestycyjnymi w zakresie ochrony środowiska, przyrody i zdrowia mieszkańców,
- uświadamia znaczenie i konieczność jednostkowych działań każdego mieszkańca na rzecz wspólnego dobra.

Działania edukacyjne wymagają odpowiedniego zorganizowania i ciągłości. Nie mogą być podejmowane incydentalnie i przypadkowo, bo nie spełnią dobrze swojej funkcji. Na terenie gminy realizację zadań edukacyjnych powinno się powierzyć albo grupie osób chcących aktywnie działać na rzecz ochrony środowiska i przyrody albo instytucji statutowo pełniącej rolę edukacyjną. Z pewnością potrzebna jest osoba, która umiejętnie zainspiruje i skoordynuje działania podejmowane w tym zakresie, utrzymując jednocześnie dobry kontakt z lokalnym samorządem. Odpowiednio prowadzona edukacja ekologiczna powinna być:

- dobrze zaplanowana, przygotowana i zgodna z przyjętym dla gminy programem edukacji ekologicznej,
- długotrwała i systematyczna,
- odpowiadająca aktualnym potrzebom gminy w zakresie realizacji przedsięwzięć dla ochrony środowiska i przyrody,
- zwracająca uwagę mieszkańców na problemy środowiskowe najbliższego otoczenia,
- skierowana do konkretnych grup odbiorców,
- ciekawa, autentyczna i niekonwencjonalna.

Skuteczna edukacja ekologiczna to wypadkowa wyżej wymienionych kryteriów. To czy spowoduje ona trwałe zmiany w świadomości społecznej okaże się po zmianie zachowań na bardziej proekologiczne. Może to dotyczyć m.in.:

- zmiany sposobu postępowania mieszkańców z odpadami,
- stosunku do ochrony przyrody,
- samorządnego podejmowania inicjatyw ekologicznych.

Rozdział 8. Zarządzanie realizacją Programu

Gminny program ochrony środowiska jest dokumentem o charakterze strategicznym. Stanowi instrument realizacji prawa miejscowego pozostając w ścisłym związku z planami zagospodarowania przestrzennego gmin oraz decyzjami związanymi z realizacją przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami, rozwojem terenów zielonych i innych.

Działania z zakresu ochrony środowiska podejmowane w gminie muszą być realizowane w oparciu o aktualny program ochrony środowiska. Aby jednak realizacja ta przebiegała spójnie z polityką regionalną konieczne jest przygotowanie struktur administracyjnych do ścisłej współpracy z organami dysponującymi znacznie szerszymi uprawnieniami wynikającymi z ich kompetencji. Nie mniej ważny jest wewnętrzny system usprawnień związanych z przepływem informacji i kompletnością decyzji administracyjnych wydawanych na szczeblu powiatowym i wojewódzkim.

Program ochrony środowiska pełni także szczególną rolę w *zarządzaniu środowiskiem*. Ze względu na to, że zarządzanie programem ochrony środowiska wymaga ustalenia roli i zakresu działania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację a także zorganizowanie struktury jego działania i systemu monitoringu, konieczna jest wspomniana już spójna koordynacja działań pomiędzy poszczególnymi szczeblami władz samorządowych i rządowych a także współpraca z pozostałymi partnerami. Zarządzanie środowiskiem obejmuje zestaw narzędzi i instrumentów realizacji programu, które są integralnie związane z kompetencjami oraz możliwościami realizacji zadań ochrony środowiska przez lokalny samorząd.

Pojęcie *zarządzania środowiskiem* jest w ogólnym ujęciu synonimem ogółu działań ukierunkowanych na ochronę środowiska. Podstawowym środkiem służącym do zarządzania środowiskiem w skali gminy jest *gminny program ochrony środowiska*. Zarządzanie takie opiera się przede wszystkim (choć nie tylko) na instrumentach prawnych zawartych w przepisach powszechnie obowiązujących.

Termin *zarządzanie środowiskiem* ma także drugie, węższe znaczenie. Nawiązuje ono do idei wzmocnienia ochrony środowiska na drodze dobrowolnej samokontroli. Koncepcja taka wypracowana została zasadniczo z myślą o przedsiębiorstwach. Na płaszczyźnie europejskiej dwa najbardziej znane z takich systemów to EMAS oraz ISO.

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W odniesieniu do terenu gminy zarządzanie środowiskiem jest realizowane przez samorząd gminny, powiatowy i administrację wojewódzką. Zadania z zakresu ochrony środowiska wykonują ponadto organy administracji niezespólonej m.in. regionalne zarządy gospodarki wodnej, nadleśnictwa. Dużą rolę w realizacji zadań na rzecz ochrony środowiska pełnią instytucje niepaństwowe: jednostki badawczo – rozwojowe, agencje, fundacje, organizacje gospodarcze i społeczne organizacje ekologiczne. Zarządzanie środowiskiem przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska odbywa się m. in. poprzez:

- dotrzymanie wymagań wynikających z przepisów prawa,
- modernizację technologii w celu ograniczenia lub wyeliminowania uciążliwości dla środowiska,
- instalowanie urządzeń służących ochronie środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń (monitoring).

System zarządzania realizacją programów ochrony środowiska jest bardzo ważnym, lecz często niedocenianym elementem realizacji założeń Agendy 21, który decyduje czy w miarę upływu czasu dynamika procesu realizacji programu będzie rosnąć czy słabnąć. System zarządzania realizacją programów ochrony środowiska to przede wszystkim:

- tworzenie i doskonalenie instrumentów realizacji programu,
- monitorowanie, czyli obserwacja realizacji celów i zadań programu oraz zmian w warunkach realizacji,
- aktualizacja programu.

Do grupy instrumentów (narzędzi) realizacji *Programu* zaliczyć należy instrumenty: *prawno – administracyjne, ekonomiczne i rynkowe, finansowe, z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu* oraz *informacyjno – edukacyjne* (oddziaływania społecznego). Polska należy do krajów o stosunkowo dobrze rozwiniętym systemie instrumentów realizacji ekorozwoju. Silną stroną tego systemu są instrumenty: *prawno –*

administracyjne, ekonomiczne i finansowe. Słabą stroną są instrumenty: *rynkowe, z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu oraz informacyjno – edukacyjno.*

Narzędziami regulacji bezpośredniej są instrumenty prawno – administracyjne, które poprzez akty prawne wprowadzają:

- 1) *normy o charakterze ogólnym* – zalicza się do nich przepisy dotyczące użytkowania i ochrony środowiska, w tym odnoszące się do:
 - systemu zarządzania środowiskiem,
 - systemu monitoringu ekologicznego,
 - sprawozdawczości z zakresu ochrony środowiska;
- 2) *normy szczegółowe* – dotyczące ochrony poszczególnych komponentów środowiska: kopaliny, powierzchni ziemi, powietrza atmosferycznego, wód, lasów, roślin i zwierząt, krajobrazu i przestrzeni, a wśród nich:
 - normy jakości środowiska (normy imisji), charakteryzujące pożądany stan środowiska, np. maksymalne stężenie SO₂ w powietrzu atmosferycznym,
 - normy emisji, określające maksymalne dozwolone do wprowadzenia do środowiska ilości zanieczyszczeń, np. maksymalna ilość ładunku BZT₅ w ściekach,
 - normy techniczno – technologiczne, określające parametry procesu produkcji w celu zmniejszenia jego uciążliwości dla środowiska,
 - normy produktowe, określające parametry produktów zanieczyszczających środowisko.

Do instrumentów prawnych należą także:

- decyzje reglamentacyjne – pozwolenia: zintegrowane, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu do środowiska, emitowanie pól elektromagnetycznych, wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pobór wód
- zezwolenia na gospodarowanie odpadami,
- pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych, wykonywanie innych czynności i robót, budowli, które mają znaczenie w gospodarowaniu wodami lub w korzystaniu z wód,
- koncesje wydane na podstawie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze,
- uzgadnianie w zakresie przestrzegania standardów ekologicznych decyzji o warunkach zabudowy oraz o pozwoleniu na budowę, decyzji o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- decyzje naprawcze dotyczące zakresu i sposobu usunięcia przez podmiot korzystający ze środowiska przyczyn negatywnego oddziaływania na środowisko i

przywrócenia środowiska do stanu właściwego oraz zobowiązujące do usunięcia uchybień,

- decyzje zezwalające na usuwanie drzew i krzewów,
- decyzje wstrzymujące oddanie do użytku instalacji lub obiektu, a także wstrzymujące użytkowanie instalacji lub obiektu.

Do instrumentów ekonomiczno – rynkowych zaliczyć należy:

1) *opłaty:*

- za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (za zanieczyszczanie powietrza atmosferycznego, za składowanie odpadów, za usuwanie drzew i krzewów),
- za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych (za pobór wód powierzchniowych i podziemnych, za odprowadzanie ścieków do wód powierzchniowych i do gleby, za korzystanie z wód i urządzeń wodnych do celów żeglugi i spławu),
- eksploatacyjne za wydobywanie kopalin (od podmiotu gospodarczego wydobywającego kopalinę),
- z tytułu przeznaczenia gruntów na cele nierolnicze i nieleśne (od jednostek organizacyjnych lub osób fizycznych, które uzyskały zezwolenie na wyłączenie gruntów z produkcji),
- za świadczone usługi komunalne (dostawę wody, odprowadzanie ścieków, wywóz odpadów),
- miejscowe (klimatyczne),

2) *subwencje:*

- dotacje (w tym z funduszy ekologicznych, budżetu państwa, itp.),
- dotacje „ukryte”: pożyczki i kredyty preferencyjne (funduszy ekologicznych i banków),
- ulgi podatkowe (np. zmniejszenie podatku dochodowego o kwoty darowizn na cele ochrony środowiska, zwolnienia z podatku VAT gospodarki ściekami, wywozu i zagospodarowania śmieci itp.),
- subwencje właściwe, tzn. stałe – w określonym czasie wspomaganie finansowe określonej działalności na rzecz ekorozwoju,

3) *bodźce finansowe dla egzekucji prawa, czyli tzw. kary ekologiczne za:*

- przekroczenie warunków odprowadzania ścieków,
- pobór wody w ilości większej niż ustalona w pozwoleniu wodnoprawnym,
- naruszenie wymogów środowiska w zakresie ochrony powietrza,
- składowanie odpadów w niewyznaczonych na ten cel miejscach lub niezgodnie z wymogami określonymi w decyzji właściwego organu,
- naruszenie wymogów środowiska w zakresie ochrony przed hałasem,

- usuwanie drzew i krzewów.

Do instrumentów ekonomiczno – rynkowych, których znaczenie ciągle rośnie, można zaliczyć:

- *systemy depozytowe*, czyli opłaty, które musi ponieść nabywca produktu potencjalnie uciążliwego dla środowiska. Są one zwracane pod warunkiem odstawienia wyeksploatowanego produktu lub jego pozostałości do miejsca utylizacji lub miejsca zakupu,
- *zastawy ekologiczne* stosowane w stosunku do inwestorów podejmujących budowę zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska; pozwolenie na funkcjonowanie takiego zakładu wydaje się na ściśle określony czas, np. 15 lat. Po upływie tego terminu zakład jest likwidowany, a teren rekultywowany. Zastaw, złożony na specjalnym, oprocentowanym koncie, powinien pokryć koszty likwidacji zakładu i rekultywacji terenu,
- *ubezpieczenia ekologiczne*, obejmujące ubezpieczenia od ryzyka ekologicznego, głównie od skutków awaryjnego zanieczyszczenia środowiska oraz systemy rekompensat za szkody zdrowotne spowodowane zanieczyszczeniami środowiska,
- *rynek uprawnień do handlu emisjami*.

System instrumentów finansowych kojarzony jest w Polsce z systemem finansowania ochrony środowiska, który jest zbiorem instytucji oraz zasad i przepisów określających sposoby i tryb gromadzenia i przeznaczania zasobów pieniężnych wydatkowanych na przedsięwzięcia proekologiczne. Szczegółowe informacje na temat powyższe systemu zaprezentowano w rozdziale 10 niniejszego dokumentu.

Rola instrumentów *z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu* jest istotna, lecz niestety nadal niedoceniana w gminach, powiatach i regionach. Dotyczy to zwłaszcza promocji. Nie załatwia ona wszystkiego, ale bez niej wiele działań lub zadań związanych z realizacją programu ekorozwoju przynosi znacznie mniejsze efekty. Promocja jest antyproduktywna, jeśli u jej podstawy nie leży strategia zrównoważonego rozwoju, ale też na odwrót – strategia, której nie towarzyszy promocja, jest zdana na własne siły, ponieważ jej w pewnym sensie „niema”.

Grupę *instrumentów oddziaływania społecznego* tworzą te wszystkie instrumenty, które z jednej strony kształtują świadomość proekologiczną jednostek i grup społecznych (np. edukacja), a z drugiej – są przejawem tej świadomości (instrumentu umożliwiającego korzystanie z prawa do informacji o środowisku). Wszystkie razem wzięte powinny służyć społeczeństwu w realizacji programu ekorozwoju. Wśród podstawowych instrumentów tej grupy należy przede wszystkim wymienić:

- edukację i propagandę ekologiczną
- negocjacje, umowy i porozumienia
- formy nacisku bezpośredniego i bezpośrednio inicjatywy społeczne
- instrumenty lobbystyczne
- narzędzia usługowe
- instrumenty działań komplementarnych

Podstawowe znaczenia dla realizacji *Programu* ma prawo i dostęp do informacji, ponieważ decyduje w dużym stopniu o kształtowaniu się świadomości prośrodowiskowej. Gwarancje te zostały zapisane w konstytucji RP i są uregulowane w wielu przepisach z zakresu ochrony środowiska.

Należy również pamiętać, że kluczową rolę w realizacji polityki ekologicznej, zarówno kraju, jak i gminy, pełni edukacja dla ekorozwoju i propaganda ekologiczna. Edukacja decyduje o stanie świadomości społecznej i gotowości jednostek i grup społecznych do czynnego uczestnictwa w realizacji programu ekorozwoju.

Przez propagandę ekologiczną rozumie się na ogół aktualną informację, której celem jest upowszechnienie ważnych poczynań lub zachowań bezpośrednich użytkowników środowiska oraz różnych przedsięwzięć o charakterze ekorozwojowym (proekologicznym, proochronnym). Socjotechnika propagandy nakazuje, aby informacja przekazywana w jej ramach była krótka, zrozumiała, wielokrotnie powtarzana, poparta praktyczną prezentacją do świadomości społecznej.

Pozostałe instrumenty oddziaływania społecznego najkrócej można scharakteryzować w sposób następujący:

- *narzędzia nacisku bezpośredniego* (tzw. akcje bezpośrednie) to różnego typu petycje, zbieranie podpisów lub bardziej radykalne formy nacisku – manifestacje, pikietowanie. Dzięki nim organizacje pozarządowe lub grupy obywateli zwracają uwagę na poważne zagrożenia środowiskowe, brak dostępu do informacji o środowisku, niezrównoważony rozwój określonego sektora gospodarki itp. Czym innym jest *bezpośrednia inicjatywa społeczna*, która jest z reguły krótkoterminowym działaniem polegającym na włączeniu się mieszkańców do rozwiązywania określonego problemu lokalnego lub ponadlokalnego,
- *narzędzia lobbystyczne* to grupy nacisku, oddolne inicjowanie konsultacji społecznych, działalności „okrągłego stołu”, forum, tworzenie programów i inicjatyw alternatywnych itp.,
- *narzędzia usługowe* to przede wszystkim uruchamianie gorących linii, „zielonych” telefonów, prowadzenie centrów informacyjnych lub bezpłatnych porad prawnych dla obywateli itp. Są one stosowane głównie przez organizacje pozarządowe w celu

wypromowania partycypacji społecznej lub w celu wzmocnienia efektywności tych działań,

- *instrumenty działań komplementarnych* to na ogół działania organizacji pozarządowych o charakterze uzupełniającym do istniejących procedur lub powtarzające te procedury w sposób niezależny od oficjalnych organów, np. własne narady publiczne, publikowanie własnych raportów, przeprowadzanie własnych ocen oddziaływania na środowisko, tworzenia alternatywnych budżetów itp.

Rozdział 9. Aspekty finansowe realizacji Programu

Na tle standardów krajów Unii Europejskiej system finansowania działań z zakresu ochrony i zarządzania środowiskiem w Polsce należy generalnie ocenić pozytywnie. Ma on cechy systemu zintegrowanego o ukształtowanych podstawach prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych. Stanowi on podstawowy instrument realizacji polityki ekologicznej państwa oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska. System ten charakteryzują następujące cechy:

- trwałe, prawnie zagwarantowane źródła środków pieniężnych na finansowanie ochrony środowiska, głównie opłaty i kary o stawkach indeksowanych z tytułu inflacji,
- dominujący (około 90%) udział środków pozabudżetowych,
- stały wzrost efektywności wykorzystania środków finansowych w wyniku coraz szerszego wykorzystywania mechanizmów rynkowych,
- konsekwentne podporządkowanie systemu finansowania priorytetom polityki ekologicznej na poziomie państwa, regionu i gminy,
- rosnący wpływ organizacji pozarządowych (samorządowych, pozarządowych organizacji ekologicznych) na mechanizmy i kierunki wykorzystania publicznych środków na ochrony środowiska,
- ścisłe powiązania pomiędzy systemem zarządzania ochroną środowiska (ministerstwo, urząd wojewody, państwowa inspekcja ochrony środowiska i władze samorządowe) a podstawowymi elementami systemu finansowania,
- istotne związki merytoryczne, informacyjne oraz rosnąca koordynacja poszczególnych segmentów systemu finansowania, przejawiająca się m.in. we współdziałaniu w kształtowaniu i doskonaleniu zasad i kryteriów finansowania, wspólnym finansowaniu strategicznych projektów ekologicznych, podejmowaniu wspólnych inwestycji lub związków kapitałowych, np. między funduszami ekologicznymi a bankami.

Integrowaniu systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce sprzyjają przede wszystkim następujące czynniki:

- ujawniona ogromna skala potrzeb w zakresie finansowania przedsięwzięć ekologicznych, wynikająca z wieloletnich opóźnień i zaniedbań w ochronie i kształtowaniu środowiska,
- rosnąca świadomość ekologiczna, a zwłaszcza zagrożeń dla zdrowia, przyrody i dóbr materialnych, wynikających ze stanu środowiska,
- coraz większa zgodność instytucji rządowych, pozarządowych oraz sektora gospodarczego w sprawie istotnego zwiększenia środków finansowych dla uzyskania radykalnej poprawy stanu środowiska w Polsce.

Wybór i stosowanie określonej formy finansowania ochrony środowiska, zależy w praktyce od trzech najważniejszych czynników:

- rodzaju przedsięwzięcia (działalność inwestycyjna, edukacja itp.),
- statusu wnioskodawcy w przypadku pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych (samorząd, przedsiębiorstwo, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne itp.),
- rodzaju instytucji finansującej (bank, budżet, fundacje itp.).

Polski system finansowania ochrony środowiska przewiduje wykorzystanie następujących form finansowania: *pożyczki i kredyty, dotacje* (tzw. granty) i *subwencje właściwe, środki własne, obligacje, w tym obligacje komunalne oraz leasing finansowy i operacyjny*. Do podstawowych źródeł finansowania zadań zapisanych w programach ochrony środowiska zaliczyć należy: *fundusze celowe* (tzw. ekologiczne), *środki własne podmiotów gospodarczych, środki budżetów samorządów terytorialnych, środki własne ludności i środki społeczne, środki budżetu państwa, środki sektora bankowego oraz pomoc zagraniczną* (środki funduszy i programów pomocowych).

W poniższej tabeli nr 18 przedstawiono wybrane źródła finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska.

Tabela nr 18. Wybrane źródła finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska dostępne na poziomie samorządu gminnego

Źródło finansowania	Formy, warunki i przedmiot udzielania dotacji	Wysokość dofinansowania
<p>Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie www.arimr.gov.pl</p>	<p>Dopłaty, kredyty</p> <p>Dopłaty do upraw roślin energetycznych</p> <p>Kredyt na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno - spożywczym i usługach dla rolnictwa</p>	<p>Wysokość dopłat w danym roku ustala się jako iloczyn deklarowanej przez producenta rolnego powierzchni plantacji wierzby lub róży bezkolcowej wykorzystywanych na cele energetyczne i stawek dopłat do 1 ha powierzchni takiej plantacji. Stawki dopłat do 1 ha ustala corocznie Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.</p> <p>Kwota kredytu nie może przekroczyć 80% wartości nakładów inwestycyjnych składających się na działalność w zakresie agroturystyki, nie więcej jednak niż 4 mln pln.</p>

Źródło finansowania	Formy, warunki i przedmiot udzielania dotacji	Wysokość dofinansowania
<p>Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej</p> <p>www.nfosigw.gov.pl</p>	<p>dotacje, pożyczki, pożyczki płatnicze, kredyty udzielane ze środków Narodowego Funduszu przez banki, dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek.</p> <p>Dotacje mogą być udzielane na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ przygotowanie dokumentacji niezbędnej do wystąpienia o dofinansowanie przedsięwzięć z funduszu Spójności oraz dokumentacji niezbędnej do przygotowania inwestycji do realizacji budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków i kanalizacji spełniających warunki <i>Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych</i> ▸ przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetowego programu <i>Kształtowanie ekologicznych postaw i zachowań społeczeństwa oraz profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z obszarów, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska</i> ▸ przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetowego programu <i>Ochrona przyrody i krajobrazu</i> ▸ przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetowego programu <i>Zwiększenie lesistości kraju oraz ochrona zasobów leśnych</i> ▸ przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetowego programu <i>Gospodarka wodna</i> ▸ przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetowego programu <i>Ochrona powierzchni ziemi i wód poprzez zapobieganie</i> ▸ <i>powstawaniu odpadów, ich zagospodarowywanie oraz rekultywację terenów zdegradowanych</i> ▸ przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetowego programu <i>Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem poprzez zapobieganie i ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz oszczędzanie surowców i energii</i> 	<p>Minimalna wysokość dotacji jest określona w kryteriach wyboru przedsięwzięć</p> <p>Pożyczki nie może przekroczyć 80% kosztów przedsięwzięcia</p> <p>W razie finansowania przedsięwzięcia jednocześnie ze środków Narodowego Funduszu i z niepodlegających zwrotowi środków zagranicznych, wysokość dofinansowania nie może przekroczyć 80% różnicy pomiędzy planowanymi kosztami inwestycyjnymi przedsięwzięcia a dofinansowaniem ze środków zagranicznych</p>
<p>Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie</p> <p>www.wfosigw.pl</p>	<p>dotacje, preferencyjne pożyczki, częściowe umorzenie udzielonej pożyczki, dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych, kredyt w bankowych liniach kredytowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ proekologiczne zadania inwestycyjne i modernizacyjne realizowane przez jednostki sfery budżetowej i jednostki samorządowe oraz inne jednostki organizacyjne prowadzące działalność np. w zakresie gospodarki odpadami ▸ edukacja ekologiczna, ochrona przyrody, monitoring środowiska, ochrona lasów i zalesienia, badania naukowe, zapobieganie i likwidacja skutków nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, inwestycje w gospodarce wodnej zgodne z zasadami ochrony środowiska, utrzymanie i rewitalizacja zabytkowych parków oraz zieleni chronionej, a także obiektów i zespołów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, mających zasadnicze znaczenie z punktu widzenia ochrony przyrody w województwie mazowieckim ▸ opracowanie planów służących gospodarowaniu zasobami przyrodniczymi, wodnymi oraz innych – wynikających z ustaw, utworzenie katastru wodnego 	<p>Dotacje do 50% kosztu całkowitego przedsięwzięcia, ale w uzasadnionych przypadkach poziom ten może być wyższy</p> <p>Pożyczka na dofinansowanie wkładu krajowego nie może przekroczyć 10% kosztów przedsięwzięcia z Funduszu Spójności</p> <p>Wysokość pożyczek na opracowanie dokumentacji nie może wynosić więcej niż:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 90% kosztów opracowania – dla dokumentacji projektowej, • 90% kosztów opracowania i nie więcej niż 300 000 pln – dla dokumentacji do wniosku do Funduszu Spójności

Źródło finansowania	Formy, warunki i przedmiot udzielania dotacji	Wysokość dofinansowania
<p>Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej</p> <p>www.efrwp.com.pl</p>	<p>Obecnie Fundusz realizuje trzynaście regularnych programów operacyjnych, obejmujących jedenaście preferencyjnych linii kredytowych m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ kredyty na inwestycje w zakresie budowy, modernizacji i remontu dróg publicznych, gminnych i powiatowych, leżących na terenach zamiejskich, ▸ kredyty na inwestycje z zakresu zbiorowego zaopatrzenia wsi w wodę, zlokalizowane na wsi i w miastach do 10 tys. mieszkańców, związane z: budową lub modernizacją sieci wodociągowych, budową lub modernizacją stacji wodociągowych, inwestycje wymienione powyżej, realizowane łącznie, tzn. obejmujące łącznie ujęcie wody i stację wodociągową. inwestycje w zakresie zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków, zlokalizowane na wsi i w miastach do 10 tys. mieszkańców, związane z budową, modernizacją i wyposażeniem inwestycyjnym: oczyszczalni ścieków komunalnych, kanalizacji ściekowej do odprowadzania i transportu ścieków komunalnych, ▸ ochrona środowiska na terenach wiejskich. <p>W zakresie ochrony środowiska na terenach wiejskich Fundusz udziela dotacji obejmujących:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ budowę i wyposażenie (kompaktory, wagi, urządzenia do sortowania i inne specjalistyczne urządzenia) gruntowych składowisk odpadów wiejskich, ▸ zakup kontenerów (pojemników) do gromadzenia odpadów (z wyłączeniem koszy na śmieci, worków foliowych) na terenach wiejskich z zastrzeżeniem, że kontenery (pojemniki) zakupione ze środków Funduszu będą stanowiły własność inwestora w okresie równym okresowi amortyzacji środka 	<p>Kredyty mogą być udzielane do wysokości 70% wartości kosztorysowej zadania inwestycyjnego, jednakże maksymalna jednostkowa kwota kredytu nie może przekroczyć 400 tys. pln. Kredyt może być przyznany tylko w przypadku, gdy inwestor posiada – z uwzględnieniem ewentualnego kredytu Fundacji – pełne, udokumentowane pokrycie finansowe zadania inwestycyjnego.</p> <p>Kredyty mogą być udzielane do wysokości 70% wartości kosztorysowej zadania inwestycyjnego, jednakże maksymalna jednostkowa kwota kredytu nie może przekroczyć 700 tys.pln. Kredyt może być przyznany tylko w przypadku, gdy inwestor posiada – z uwzględnieniem ewentualnego kredytu Fundacji – pełne, udokumentowane pokrycie finansowe zadania inwestycyjnego.</p> <p>subwencje: dla przedsięwzięć o wartości do 20 000 pln maksymalna wysokość dotacji nie może przekraczać 50% kosztów netto inwestycji. W kwocie bezwzględnej jednostkowa kwota dotacji na jedno zadanie inwestycyjne nie może przekraczać:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 100 tys. pln - gdy inwestycję realizuje jedna gmina, • 120 tys. pln - gdy inwestycję realizuje związek/ porozumienie międzygminne.

Źródło finansowania	Formy, warunki i przedmiot udzielania dotacji	Wysokość dofinansowania
<p>Bank Ochrony Środowiska S.A. www.bosbank.pl</p>	<p>Kredyt na zakup lub montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska</p> <p>Kredyty na przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji</p> <p>Kredyty dla firm realizujących inwestycje w formule „Trzeciej strony”</p> <p>Kredyty na zbiorowe zaopatrzenie w wodę wsi i miast do 10 tys. mieszkańców</p> <p>Kredyty na instalacje gazowe w wiejskich obiektach użyteczności publicznej</p> <p>Kredyty BOŚ S.A. udzielane we współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej</p> <p>Inwestycyjne przedsięwzięcia proekologiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ których celem jest uzyskanie oszczędności energii elektrycznej, energii cieplnej, zużycia wody lub z tytułu zmniejszenia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, ▸ służące składowaniu lub zagospodarowywaniu odpadów, oczyszczaniu ścieków lub uzdatnianiu wody i których efekty ekologiczne w wyrazie finansowym zapewniają spłatę kredytu. <p>Przedmiot kredytowania: urządzenia służące do ujęcia i poboru wody, jej magazynowania i rozprowadzania (budowa lub modernizacja stacji i sieci wodociągowych).</p> <p>Przedmiot kredytowania: Budowa i modernizacja urządzeń grzewczych zasilanych gazem lub olejem w wiejskich obiektach użyteczności publicznej (szkoły, ośrodki zdrowia, remizy, kluby rolnika itp.).</p> <p>Przedsięwzięcia termomodernizacyjne, w wyniku których następuje zmniejszenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ rocznego zapotrzebowania na energię zużywaną na potrzeby ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej, dostarczaną do budynków mieszkalnych i budynków służących do wykonywania przez jednostki samorządu terytorialnego zadań publicznych, ▸ co najmniej 10% – w budynkach, w których modernizuje się jedynie system grzewczy, ▸ co najmniej 15% – w budynkach, w których w latach 1985-2001 przeprowadzono modernizację systemu grzewczego, ▸ co najmniej 25% – w pozostałych budynkach, 	<p>Maksymalna kwota kredytu – do 100% kosztów zakupu i kosztów montażu, przy czym koszty montażu mogą być kredytowane w jednym z poniższych przypadków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gdy sprzedawca, z którym Bank podpisał porozumienie jest jednocześnie wykonawcą, • gdy wykonawca jest jednostką autoryzowaną przez sprzedawcę, z którym Bank podpisał porozumienia, • gdy Bank podpisał z wykonawcą porozumienie dotyczące montażu urządzeń i wyrobów zakupionych wyłącznie na zasadach obowiązujących dla niniejszego produktu. <p>Maksymalna kwota kredytu – do 80% kosztów zadania.</p> <p>Maksymalna kwota kredytu – 400 000 pln, lecz nie więcej niż 70% wartości kosztorysowej zadania.</p> <p>Maksymalna kwota kredytu – 40.000 pln (do 50% wartości kosztorysowej zadania).</p> <p>Maksymalna kwota kredytu – do 80% kosztów zadania</p>

Źródło finansowania	Formy, warunki i przedmiot udzielania dotacji	Wysokość dofinansowania
<p>Bank Ochrony Środowiska S.A. www.bosbank.pl</p>	<p>Przedsięwzięcia termomodernizacyjne, w wyniku których następuje zmniejszenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ co najmniej 25% rocznych strat energii pierwotnej w lokalnym źródle ciepła i lokalnej sieci ciepłowniczej, czyli: <ul style="list-style-type: none"> ▪ kotłowni lub węzła cieplnym, z których nośnik ciepła jest dostarczany bezpośrednio do instalacji ogrzewania i ciepłej wody w budynku, ▪ ciepłowni osiedlowej lub grupowym wymienniku ciepła wraz z siecią ciepłowniczą o mocy nominalnej do 11,6 MW, dostarczającej ciepło do budynku lub lokalnej sieci ciepłowniczej, jeżeli budynki, do których dostarczana jest z tych sieci energia, spełniają wymagania w zakresie oszczędności energii określone odpowiednimi przepisami lub zostały podjęte działania mające na celu zmniejszenie zużycia energii dostarczanej do tych budynków, ▸ wykonanie przyłączy technicznych do scentralizowanego źródła ciepła, w związku z likwidacją lokalnego źródła ciepła, prowadzące do zmniejszenia kosztów ciepła dostarczanego do budynków o co najmniej 20% w stosunku rocznym, ▸ całkowita lub częściowa zamiana źródeł energii z konwencjonalnych na niekonwencjonalne (w tym odnawialne), realizowane zgodnie z projektem budowlanym wykonanym na podstawie audytu energetycznego. 	<p>Maksymalne kwota kredytu – do 80% kosztów zadania</p>
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013</p>	<p>Główny instrument służący realizacji celów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, przy wykorzystaniu środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.</p> <p>Jednocześnie wpisuje się w cele i priorytety Narodowej Strategii Spójności 2007–2013 (NSS), która jest podstawą przygotowania w ramach polityki spójności poszczególnych Programów Operacyjnych</p> <p>Priorytety:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjności i przedsiębiorczości na Mazowszu, ▸ przyspieszenie e-Rozwoju Mazowsza, ▸ środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka, ▸ wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji ▸ tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego ▸ pomoc techniczna 	<p>Szczegółowe informacje w zależności od realizowanego zadania zawierają dokumenty programowe</p>

Źródło finansowania	Formy, warunki i przedmiot udzielania dotacji	Wysokość dofinansowania
<p>Fundusz Spójności Instytucja Zarządzająca: Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Departament Koordynacji Funduszu Spójności</p> <p>www.fundusz.wspolpracy.org.pl</p>	<p>W ramach Funduszu Spójności w ochronie środowiska wspierane będą następujące rodzaje projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▸ poprawa jakości wód powierzchniowych, czyli budowa, rozbudowa i/ lub modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków ▸ polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia, czyli budowa nowych i modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków komunalnych oraz unowocześnienie urządzeń uzdatniania wody pitnej, ▸ poprawa jakości powietrza, czyli instalacje ochronne w miejskich przedsiębiorstwach ciepłowniczych i energetycznych, służące ograniczeniu emisji dwutlenku siarki i tlenków azotu ▸ racjonalizacja gospodarki odpadami, czyli budowa, modernizacja i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych (niebezpiecznych) oraz rekultywacja składowisk wyłączonych z eksploatacji, wybudowanie instalacji do biologicznego i termicznego przetwarzania odpadów, wybudowanie instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych, komunalne systemy zbiórki, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, ▸ zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego 	<p>Pomoc z Funduszu Spójności na określony projekt może wynieść maksymalnie od 80% do 85%. Pozostałe co najmniej 15% musi zostać zapewnione przez beneficjenta.</p> <p>Środki te mogą pochodzić np. z: budżetu gminy; środków własnych przedsiębiorstw komunalnych; środków NFOŚiGW (dotacji, kredytów); budżetu państwa; innego niezależnego źródła (np. z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju).</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych powyższych instytucji finansujących

Ze względu na wysokie oprocentowanie kredytów i pożyczek coraz popularniejszym sposobem na pozyskanie dodatkowych środków finansowych na gminne inwestycje w zakresie ochrony środowiska jest emisja obligacji komunalnych¹², czyli papierów wartościowych, w którym jedna strona, zwana *emitentem obligacji*, stwierdza, że jest dłużnikiem drugiej strony, zwanej *obligatariuszem* (właściciel obligacji) i zobowiązuje się wobec niego do wykupu obligacji. Emisja obligacji jest formą zaciągnięcia kredytu. Kredytodawcą jest obligatariusz, kredytobiorcą – emitent.

Emisja obligacji daje emitentowi środki na rozwój, a kupującemu obligacje korzystne ulokowanie środków pieniężnych na określony czas. Wśród najważniejszych powodów, dla których emisja obligacji komunalnych jako sposobu na pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych będzie wzrastać wymienić należy:

- 1) możliwość zgromadzenia dużej ilości środków, których dostarczenie przez jeden bank byłoby niemożliwe lub znacznie utrudnione,
- 2) możliwość finansowania działalności komunalnej,
- 3) możliwość dostosowania terminów wypłaty oprocentowania, jak i wykupu obligacji stosownie do potrzeb danego projektu,

¹² www.kpwig.gov.pl (Komisja Papierów Wartościowych i Giełd)

- 4) niższe koszty emisji i obsługi obligacji niż analogiczne koszty pozyskania kredytu bankowego,
- 5) możliwość uaktywnienia środków kapitałowych, do których normalnie jednostkom samorządu terytorialnego trudno jest dotrzeć,
- 6) możliwość umocnienia pozycji negocjacyjnej gminy w rozmowach z bankami przy staraniu się o kredyt komercyjny.

Nową metodą realizacji zadań jednostki samorządowej może być rozważenie (zalecanego w rozporządzeniach unijnych) Partnerstwa Publiczno – Prywatnego (PPP).

Termin *publiczno – prywatne partnerstwo* jest pojęciem ogólnym, które może oznaczać co najmniej kilka form powierzenia podmiotom prywatnym obowiązku świadczenia usług o charakterze publicznym. Poszczególne formy partnerstwa różnią się między sobą stopniem ponoszonego ryzyka gospodarczego, podziałem odpowiedzialności za jakość świadczenia, okresem świadczenia usług oraz charakterem własności majątku służącego do spełniania świadczeń. Główne cechy najczęściej występujących form publiczno – prywatnego partnerstwa opisane zostały w poniższej tabeli nr 19. W praktyce stosuje się kombinacje przedstawionych rozwiązań.

Tabela nr 19. Podstawowe formy publiczno – prywatnego partnerstwa w sektorze usług komunalnych

Lp.	Forma PPP	Własność majątku	Bieżąca działalność i konserwacja	Inwestycje	Ryzyko gospodarcze	Okres świadczenia
1.	Umowa o świadczenie usług	publiczna	jednostki publiczne i prywatne	sektor publiczny	sektor publiczny	1 – 2 lata
2.	Kontrakt menedżerski	publiczna	jednostki prywatne	sektor publiczny	sektor publiczny	3 – 5 lat
3.	Leasing	publiczna	jednostki prywatne	sektor publiczny	współdziałanie	3 – 5 lat
4.	Umowa typu budowa – eksploatacja – przekazanie (BOT)	prywatna i publiczna	jednostki prywatne	sektor prywatny	sektor prywatny	20 – 30 lat
5.	Przeniesieni prawa własności mienia komunalnego	prywatna lub prywatna i publiczna	jednostki prywatne	sektor prywatny	sektor prywatny	nieokreślony (określony w licencji)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych literaturowych

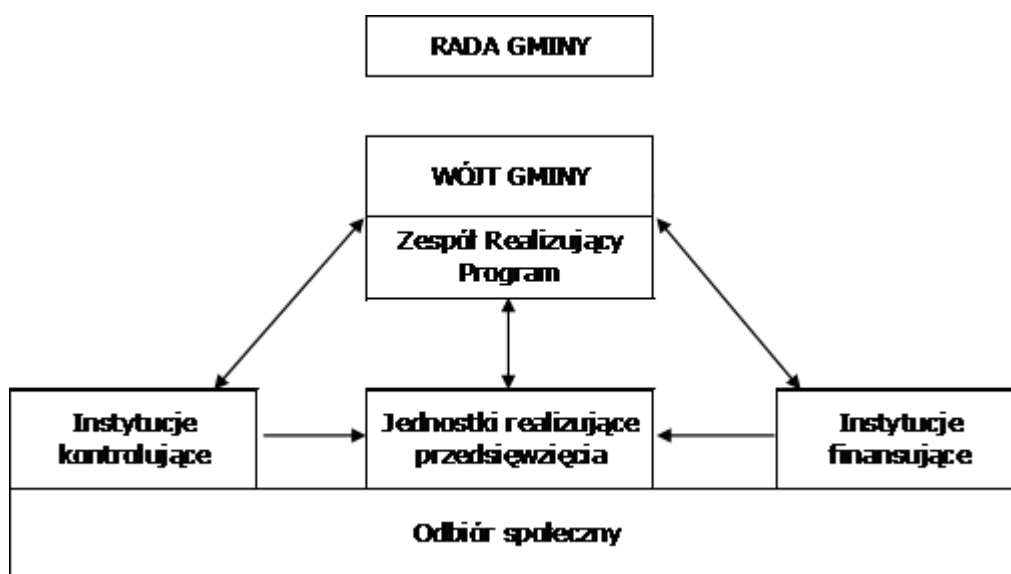
Rozdział 10. Sposób kontroli oraz dokumentowania realizacji Programu

Podstawową zasadą realizacji *Programu ochrony środowiska* powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie *Programu* daje dobra organizacja zarządzania nim.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji *Programu* można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu *Programem*.
- podmioty realizujące zadania *Programu*, w tym instytucje finansujące.
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty *Programu*.
- społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań *Programu*.

Schemat nr 1. Zarządzanie *Programem* ochrony środowiska

Źródło: opracowanie własne

Główna odpowiedzialność za realizację *Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo* spoczywa na Wójcie Gminy, który składa Radzie raporty z wykonania programu. Realizacja *Programu* jest jednak uzależniona od wykonywania zadań przez poszczególne jednostki. W związku z powyższym konieczne jest współdziałanie z organami administracji rządowej i samorządowej stopnia wojewódzkiego oraz powiatowego. Efektywna i niezakłócona realizacja *Programu* wymaga również współdziałania w organizacji i zarządzaniu stron podejmujących działania wykonawcze. Dotyczy to przede wszystkim społeczności i przedsiębiorców.

Sposobem na optymalizację zarządzania procesem wdrażania *Programu* związana jest z utworzeniem komórki wykonawczej *Programu* – **Zespołu Realizacji *Programu***, w którym wiodącą rolę będą pełnili wyznaczeni pracownicy Wydziału Ochrony Środowiska. Zadaniemi tego Zespołu powinny być przede wszystkim:

- koordynacja działań i współdziałania uczestników *Programu*,
- monitoring realizacji zadań *Programu*,
- sprawozdawczość przed Radą *Programu*,
- udrażnianie kanałów przepływu informacji niezbędnych w koordynacji działań w *Programie*.

W ramach Zespołu Realizacji *Programu* należy wyznaczyć osobę, która będzie pełniła rolę Kierownika Wdrażania *Programu*. Kierownik będąc odpowiedzialnym za pracę Zespołu, będzie ściśle współpracował z Wójtem. W przypadku wielu małych gmin Zespół realizacji *Programu* jest jednoosobowy.

W tabeli nr 20 przedstawiono harmonogram wdrażania *Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo*. Harmonogram ten ujmuje cyklicznie prowadzone działania opisane wcześniej. Należy jednak zaznaczyć, iż możliwe są modyfikacje tego harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągania celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela nr 20. Harmonogram wdrażania *Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo*

Lp.	Wyszczególnienie zadań	Okres wdrażania programu ochrony środowiska							
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Wdrażanie celów długoterminowych programu ochrony środowiska								
2.	Wdrażanie celów krótkoterminowych programu ochrony środowiska								
3.	Monitoring środowiska i społeczny								
4.	Gromadzenie mierników skuteczności realizacji programu ochrony środowiska								
5.	Raport z realizacji programu ochrony środowiska		—		—		—		—
6.	Ocena realizacji i weryfikacji programu ochrony środowiska				—				—

Źródło: opracowanie własne

Ponadto Wójt Gminy odpowiada za wdrożenie systemu opracowanego w *Programie ochrony środowiska* i jest zobowiązany do opracowania oraz wdrożenia systemu monitoringu.

Kontrola realizacji *Programu ochrony środowiska* wymaga oceny stopnia realizacji przyjętych w nim celów i działań, przewidzianych do wykonania w określonym terminie. Należy systematycznie oceniać też stopień rozbieżności między założeniami a realizacją *Programu* oraz analizować przyczyny tych niespójności.

Rozdział 10.1. Opiniowanie projektu Programu

Przygotowany przez organ wykonawczy, czyli w przypadku gminy – wójta projekt *Programu ochrony środowiska* przedstawiany jest następnie do zaopiniowania organowi wykonawczemu jednostki wyższego stopnia, czyli w przypadku gminy zarządowi powiatu (art. 17 ust. 2 pkt 3 ustawy – *Prawo ochrony środowiska*).

Mając na względzie zapisy art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko można wnioskować, że zarząd powiatu zobowiązany jest wydać opinię w sprawie projektu powyższego dokumentu w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii.

Rozdział 10.2. Raport z realizacji Programu

Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy – *Prawo ochrony środowiska* Wójt gminy ma obowiązek sporządzać co 2 lata raport z realizacji *Programu ochrony środowiska*, który powinien obejmować:

- ocenę stopnia realizacji określonych w *Programie* celów i kierunków działań,
- sprawozdanie z wykonanych zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych,
- zgodność wykonanych zadań z harmonogramem prac,
- sprawozdanie z realizacji harmonogramu finansowania przedsięwzięć,
- podsumowanie z wnioskami i ewentualną rekomendacją nowelizacji *Programu*.

Raport może zawierać także informacje dotyczące zaistniałych zmian w aktach prawnych, założeniach podstawowych, programach wyższego rzędu, itp., co będzie powodować konieczność weryfikacji planu i jego aktualizację.

Rozdział 10.3. Weryfikacja i aktualizacja Programu

Obowiązujące na dzień sporządzenia niniejszego Programu akty prawne wymagają, aby programy ochrony środowiska aktualizowane były nie rzadziej niż raz na 4 lata. Oznacza to, że następny Program ochrony środowiska dla gminy Wąsewo powinien zostać zaktualizowany do końca 2015 r. Jeżeli zmiany w dziedzinie ochrony środowiska będą znaczące, lub będzie wymagała tego sytuacja lokalna, program ochrony środowiska powinien być zaktualizowany przed tym terminem.

Proces aktualizacji poprzedza weryfikacja dokumentu w celu oceny, które części programu ochrony środowiska wymagają aktualizacji i w jakim zakresie. Weryfikacji podlega cały program, tj. aktualny stan, wytyczone cele i działania, program krótko i długoterminowy, określone zadania i harmonogram ich realizacji.

Przy aktualizacji programu niezbędna będzie weryfikacja danych wyjściowych przyjętych przy opracowywaniu niniejszego dokumentu poprzez:

- udoskonalenie lub wprowadzenie nowej metodyki szacowania,
- ewentualnie: zamianę danych szacowanych przez dane pomierzone,
- uzupełnienie o dane uprzednio niedostępne lub nieuwzględnione, w szczególności w oparciu o informacje pozyskane drogą monitoringu i kontroli.

Rozdział 10.4. Monitoring realizacji Programu

Monitoring realizacji Programu ochrony środowiska jest niezbędny dla prowadzenia bieżących analiz postępów w jego wdrażaniu. Realizacja tego celu wymaga sprawnych i wydolnych źródeł informacji oraz narzędzi do ich gromadzenia. Potrzebna jest zatem w szerokim stopniu informatyzacja danych. Oceny realizacji Programu dokonujemy:

- po zakończeniu opracowania dokumentu,
- w trakcie jej realizacji,
- po zakończeniu realizacji wszystkich celów i zadań przyjętych w Programie.

Efekty osiągnięte i podlegające ocenie można podzielić na:

- *wymierne* – dające się określić liczbowo (np. ilość wybudowanych oczyszczalni przydomowych, stopień zmniejszenia emisji pyłów, itp.),
- *niewymierne* – oceniane subiektywnie np. w postaci punktowej (np. wzrost świadomości mieszkańców).

Monitoring *Programu* powinien odbywać się co roku, raz na 2 lata będzie przeprowadzana analiza porównawcza stanu wyjściowego i obecnego. Wdrażanie *Programu* powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć/ działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Wzorcem dla takiego monitoringu mogą być wskaźniki oceny realizacji planowanych zadań. Wskaźniki te można podzielić na trzy podgrupy:

- *wskaźniki produktu* – opisujące rozmiar podejmowanych przedsięwzięć w ramach danego projektu, np. liczba zamkniętych dzikich wysypisk
- *wskaźniki rezultatu* – związane z bezpośrednimi i natychmiastowymi efektami przedsięwzięcia (projektu). Informują one o zmianach, jakie nastąpiły tuż po wdrożeniu danego przedsięwzięcia. Efekty bezpośrednie mogą być mierzone wartościowo i ilościowo, np. ilość zutyliczowanych odpadów,
- *wskaźniki oddziaływania* – opisujące efekty odległe w czasie lub efekty pośrednie nie ograniczające się do korzyści beneficjentów (korzyści zewnętrzne). Pomiar tego typu efektów pośrednich jest tylko częściowo możliwy na wybranych przykładach, dających się zidentyfikować i zmierzyć. Całość efektów pośrednich może nie być jednoznacznie określona, może być jednak szacowana, np. % zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska.

Ponadto w praktyce ustalania regionalnych i lokalnych wskaźników ekorozwoju wykorzystuje się w zasadzie *pięć sposobów* często wykorzystywanych jednocześnie. Tworzenie zbioru mierników następuje przez:

- nawiązanie do ustaleń międzynarodowych,
- nawiązanie do krajowego systemu wskaźników ekorozwoju,
- połączenie metody eksperckiej (lub korzystania z krajowego systemu wskaźników) z „oddolnym” określeniem zbioru mierników,
- lokalne lub regionalne instytucje statystyczne lub badawcze,
- spontaniczne kreowanie zbioru wskaźników w samym procesie tworzenia programu ekorozwoju (w tym strategii ekorozwoju) przy wykorzystaniu wiedzy uczestników procesu (regionalnych i lokalnych liderów, ekspertów, radnych itp.).

Oceny efektów realizacji *Programu* należy dokonać analizując informacje gromadzone przez poszczególne wydziały jednostek, organów i podmiotów uczestniczących w jego realizacji, tzn. dla:

- *wskaźników ekonomicznych* – informacje można pozyskać z funduszy dofinansowujących zadania, w tym również informacje od inwestorów,
- *wskaźników ekologicznych* – informacje są dostępne w instytucjach kontrolujących w ramach ogólnych systemów monitoringu środowiska jak np. pomiary emisji i imisji wykonywane przez Stacje Sanitarne – Epidemiologiczne, Inspektora Ochrony Środowiska, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, a także Lasy Państwowe,
- *wskaźników aktywności społecznej* – informacje możliwe do uzyskania poprzez badania opinii społecznej, a także informacje o ilości procesów administracyjnych z udziałem społeczeństwa oraz ilości i jakości działań na rzecz ochrony środowiska, a także sposobie i powszechności informowania mieszkańców o realizowanych przedsięwzięciach.

Wskaźniki monitorowania projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne – umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników monitorowania projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego *Programu*. Powinny być monitorowane bezpośrednio działania, a pośrednio również priorytety. Efekty wdrażania projektowanych przedsięwzięć powinny mieć wpływ na korekty układu priorytetów, opartych na diagnozie stanu istniejącego.

Poniżej (tabela nr 21) zaproponowano wskaźniki monitoringu *Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo*.

Informacje o postępach w realizacji *Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo*, uzyskiwane w trakcie monitoringu, pozwolą na uzyskanie:

- pozytywnego nastawienia do podejmowanych i realizowanych zadań przez lokalną społeczność,
- aktywizację mieszkańców przy dalszym wdrażaniu *Programu*,
- bieżącą ocenę przeszkód i słabych stron przy realizacji przyjętych zadań,
- możliwość bieżącej korekty przyjętych priorytetów w wyniku zmian zachodzących wewnątrz i na zewnątrz gminy.

Tabela nr 21. Mierniki ekologiczne systemu monitoringu Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo

Lp.	Miernik	Jednostka miary	Źródło informacji o mierniku
<i>Mierniki ekonomiczne</i>			
1.	ilość pozyskanych środków zewnętrznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca	zł	gmina
<i>Mierniki ekologiczne</i>			
2.	długość sieci wodociągowej na terenie gminy	km	gmina
3.	% zwodociągowania gminy	% powierzchni	gmina
4.	liczba przyłączy wodociągowych	szt.	gmina
5.	liczba funkcjonujących oczyszczalni ścieków	szt.	gmina
6.	długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy	km	gmina
7.	% skanalizowania gminy	% powierzchni	gmina
8.	liczba przyłączy kanalizacyjnych	szt.	gmina
9.	liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków	% ogółu ludności	GUS, gmina
10.	liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	gmina
11.	liczba instalacji produkujących i wykorzystujących energię odnawialną	szt.	gmina
12.	powierzchnia terenów zdegradowanych	ha	gmina, powiat, WIOŚ
13.	ogólna powierzchnia terenów leśnych	ha/ % powierzchni	nadleśnictwo, gmina, GUS
14.	powierzchnia terenów leśnych na 1 mieszkańca	ha/ osobę	nadleśnictwo, gmina
15.	powierzchnia obszarów nowo zalesionych	ha	
16.	% powierzchni gminy objęty prawną ochroną przyrody	% powierzchni	Wojewódzki konserwator przyrody, powiat, gmina
17.	liczba pomników przyrody	szt.	
18.	liczba użytków ekologicznych	szt.	
19.	powierzchnia użytków ekologicznych	ha	
20.	powierzchnia innych form ochrony przyrody	ha	
21.	liczba projektów zrealizowanych na rzecz edukacji ekologicznej	szt.	gmina
22.	masa zebranych odpadów komunalnych	Mg/ rok	gmina, podmioty realizujące gospodarkę odpadami
23.	masa zebranych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok	kg/ M/ rok	
24.	masa odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny	Mg	
25.	masa zebranych odpadów ulegających biodegradacji	Mg	
26.	masa zebranych surowców wtórnych, w tym: – tworzywa sztuczne – papier i tektura – szkło – metale	Mg	
27.	ilość surowców wtórnych przekazanych do odzysku	Mg	
28.	masa zebranych selektywnie odpadów wielkogabarytowych ze strumienia odpadów komunalnych	Mg	
29.	masa zebranych selektywnie odpadów budowlano – remontowych ze strumienia odpadów komunalnych	Mg	

Lp.	Miernik	Jednostka miary	Źródło informacji o mierniku	
<i>Mierniki ekologiczne</i>				
30.	masa zebranych selektywnie odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych	Mg	gmina, podmioty realizujące gospodarkę odpadami	
31.	ilość wytworzonych komunalnych osadów ściekowych	Mg		
32.	ilość komunalnych osadów ściekowych przekazanych do odzysku bądź unieszkodliwienia	Mg		
33.	ilość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców (np. dzięki wysypiska)	-		
34.	liczba kampanii edukacyjno – informacyjnych w zakresie gospodarki odpadami	-		
35.	ilość zdjętej zabudowy „eternitowej” – wytworzonych odpadów niebezpiecznych	a) w zabudowie jednorodzinnej		Mg/rok
		b) w obiektach użyteczności publicznej		Mg/rok
	ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	Mg/rok		
	stopień usunięcia wyrobów azbestowych	%		
	stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację „Programu...” w danym roku	%		
<i>Mierniki społeczne</i>				
35.	stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (interwencje)	ilość	gmina	
36.	procesy odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska	ilość	gmina	

Źródło: opracowanie własne na podstawie programów wyższego rzędu

Rozdział 11 . Prognoza oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo

Rozwój gospodarczy gminy Wąsewo oraz zakres podejmowanych działań na rzecz ochrony środowiska będą decydowały o stanie środowiska przyrodniczego. Podejmowanie działań zdefiniowanych w *Programie ochrony środowiska*, a zmierzających do osiągnięcia celów długoterminowych, pozwala mieć nadzieje, że istnieje duża szansa na zharmonizowanie rozwoju gospodarczego z wymogami ochrony środowiska. Sukcesywne wdrażanie polityki długoterminowej poprzez cele krótkoterminowe i konkretne działania doprowadzi do określonego stanu środowiska. Poniżej przedstawiono ogólną prognozę stanu środowiska w 2019 r., z punktu widzenia poszczególnych elementów środowiska.

Sukcesywna realizacja sformułowanych celów, zapisanych w *Programie ochrony środowiska dla gminy Wąsewo na lata 2012 – 2019* powinna przynieść następujące korzyści dla środowiska:

- ochrona powietrza atmosferycznego – nastąpi zmniejszenie „niskiej” emisji gazów i szczególnie pyłu zawieszonego,
- ochrona zasobów wodnych – nastąpi zwiększenie liczby mieszkańców posiadających dostęp do systemu oczyszczania ścieków oraz zwiększenie ilości oczyszczanych ścieków. Nastąpi polepszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona przyrody – zahamowana zostanie degradacja obszarów cennych przyrodniczo, wzrośnie powierzchnia terenów leśnych,
- projektowane działania nie będą miały znaczącego negatywnego wpływu na zasoby przyrodnicze i krajobrazowe chronione w ramach obszarów cennych przyrodniczo,
- edukacja – nastąpi wzrost świadomości ekologicznej lokalnej społeczności oraz kadry samorządowej, wzrośnie aktywność mieszkańców w zakresie podejmowania działań służących ochronie środowiska.

Największym zagrożeniem dla środowiska związanym z wdrażaniem *Programu* może być nieterminowe realizowanie zapisanych w nim działań. W szczególności zagrożenia te dotyczą braku postępów w realizacji infrastruktury technicznej w zakresie gospodarki ściekowej, co w konsekwencji powodować będzie dalszą degradację zasobów wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy Wąsewo.

Spis tabel i wykresów

Wykres nr 1. Użytkowanie terenu w gminie Wąsewo	22
Schemat nr 1. Zarządzanie Programem ochrony środowiska	75
Tabela nr 1. Kierunki działań przewidziane do realizacji do 2014 r. określone w „Programie ochrony środowiska dla województwa mazowieckiego ...” odnoszące się do uwarunkowań gminy Wąsewo.....	16
Tabela nr 2. Użytkowanie terenu w gminie Wąsewo	22
Tabela nr 3. Emisja zanieczyszczeń do powietrza na terenie powiatu ostrowski	27
Tabela nr 4. Klasyfikacja terenu strefy ostrołęcko – ostrowskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia	28
Tabela nr 8. Klasyfikacja terenu strefy ostrołęcko – ostrowskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin	28
Tabela nr 9. Prognozowany bilans odpadów komunalnych na terenie gminy Wąsewo w 2011 r.....	31
Tabela nr 10. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Wąsewo	34
Tabela nr 11. Podmioty gospodarcze świadczące na terenie gminy Wąsewo usługi w zakresie odbioru stałych i ciekłych odpadów komunalnych	38
Tabela nr 12. Analiza SWOT.....	48
Tabela nr 13. Przyczyny i sposoby rozwiązywania problemów środowiskowych na terenie gminy Wąsewo.....	49
Tabela nr 14. Priorytetowe działania własne przewidziane do realizacji na terenie gminy Wąsewo na lata 2012 – 2015.....	55
Tabela nr 15. Priorytetowe działania własne przewidziane do realizacji na terenie gminy Wąsewo na lata 2012 – 2019.....	56
Tabela nr 16. Priorytetowe działania koordynowane przewidziane do realizacji na terenie Wąsewo na lata 2012 – 2015.....	56
Tabela nr 17. Priorytetowe działania koordynowane przewidziane do realizacji na terenie Wąsewo na lata 2012 – 2019	57
Tabela nr 18. Wybrane źródła finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska dostępne na poziomie samorządu gminnego	68
Tabela nr 19. Podstawowe formy publiczno – prywatnego partnerstwa w sektorze usług komunalnych	74
Tabela nr 20. Harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo	76
Tabela nr 21. Mierniki ekologiczne systemu monitoringu Programu ochrony środowiska dla gminy Wąsewo.....	81